

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 72 ст., 50 джерел.

Об'єкт дослідження: фразеологізм як відображення культурних маркерів, що в мовному плані характеризують особливості характеру людини в англійській та українській мовах.

Мета кваліфікаційної роботи: з'ясувати особливості фразем на позначення характеру людини з точки зору їх структурно-семантичних та структурно-граматичних рис в англійській та українській мовах; окреслити коло проблем, які пов'язані з відтворенням англомовних фразеологізмів українською мовою.

Методи дослідження: структурно-морфологічний, структурно- та лексико-семантичний, історико-культурний та порівняльно-описовий методи; компаративний та етимологічний аналіз, лінгвостилістичний опис.

У **теоретичній частині роботи** досліджуються основні поняття фразеології як самостійної галузі мовознавства, а саме класифікація та структура фразеологізмів, мовні структури як морфо-граматичні основи побудови компонентів, лексико-семантична класифікація фразеологізмів, особливості та складнощі їх відтворення українською мовою.

Практичну частину присвячено вивченню структурно-семантичних характеристик фразем та проблемам їх відтворення українською мовою. Зроблено аналіз особливостей фразеологічних одиниць на позначення характеру людини з точки зору їх морфологічно-структурних рис, зокрема англомовних субстантивних, предикативних та ад'єктивних структур.

Теоретична новизна дослідження полягає в уточненні розуміння фразеологічної специфіки англійської мови, так само як і в узагальненні питань компаративістики перекладознавства.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання контекстів, поданих в аналітичній частині роботи, у якості ґрунту для подальшого порівняльного дослідження в галузі перекладознавства.

Ключові слова: ФРАЗЕОЛОГІЗМ, СЕМАНТИКА, ПЕРЕКЛАД, МОРФОЛОГІЧНА СТРУКТУРА, КЛАСИФІКАЦІЯ.

SUMMARY

Qualification paper: 72 p., 50 sources.

The *object of the research*: phraseology as a reflection of cultural markers that linguistically characterize the peculiarities of a person's character in the English and Ukrainian languages.

Structural-semantic and structural-grammatical peculiarities of the English phraseological units and their representation in the Ukrainian language, the specificity of their reproduction and uniqueness in Ukrainian are also studied.

The *purpose* of the research is to find out the features of the original English language phraseological units and their Ukrainian representation in the aspect of comparative analysis. The variants of such phrasemes usually differ in both languages because of the source language specificity.

Research methods: method of theoretical analysis, comparative method, general sampling method, method of quantitative calculations, semantic analysis, morphological-structural analysis.

The *theoretical section* of the work examines the main concepts of phraseology as an independent branch of linguistics, namely the classification and structure of phraseological units, language structures as morpho-grammatical bases for the construction of components, lexical-semantic classification of phraseological units, peculiarities and difficulties of their reproduction in the Ukrainian language.

The *practical section* examines the features of phraseological units used to denote a person's character, their morphological and structural features, in particular, English substantive, predicative, adjunctive and verbal structures with the core of noun, adjective and the verb.

Structural and semantic characteristics, as well as the problems of reproducing phraseological units in the Ukrainian language are also studied in the work.

The *scientific novelty* of the research lies in the generalized understanding of the English language phraseological units, as well as in clarifying issues of comparative translation studies.

The practical value of the work lies in the possibility of using the contexts presented in the analytical part of the work as a basis for further comparative research in the field of translation studies; the research results can be used in the practice of teaching disciplines related to the theory and practice of translation.

Key words: PHRASEOLOGISM, SEMANTICS, TRANSLATION, MORPHOLOGICAL STRUCTURE, CLASSIFICATION.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ЯК ОБ’ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	13
1.1 Основні поняття фразеології як самостійної галузі мовознавства	13
1.2 Класифікація і структура фразеологізмів	20
1.3 Особливості та труднощі відтворення англомовних фразем	27
1.4. Мовні структури як морфо-граматичні основи побудови фразем	36
1.5 Лексико-семантична класифікація фразеологізмів	38
Висновки до розділу I	40
РОЗДІЛ 2. ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ: СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВОЮ.	42
2.1. Структурно-семантичний аналіз фразеологізмів	43
2.1.1 Англомовні фраземи на позначення рис характеру людини: структурно-семантичний аналіз на ґрунті <i>позитивних або негативних</i> конотацій	47
2.1.2 Порівняльний аналіз фразем з семантичним ядром <i>частина тіла</i> та проблеми їх відтворення українською	49
2.1.3 Порівняльний аналіз фразем з семантичним ядром <i>тварина</i> та складнощі їх відтворення українською	51
2. 2. Морфологічні структури побудови фразеологізмів	53
2.2.1 Субстантивні структури	53
2.2.2 Предикативні структури	55
2.2.3. Ад’єктивні структури	58
Висновки до розділу 2	61
ВИСНОВКИ	62
Список використаних джерел	65
Додаток	

ВСТУП

Через те, що суспільство розвивається швидкими темпами, уявні кордони між народами стали менш помітними та тіснішими, а стосунки між представниками різних культур значно зросли. Саме це і є результатом виникнення потреби вивчення іноземних мов з середини для того, щоб бути обізнаним у їх лексичних одиницях, а особливо у їх властивостях та індивідуальних рисах.

За своїм значенням фразеологізми не репрезентують нові характеристики, оскільки їх навантаження розподіляється в площині відношення до вже знайомих предметів, явищ та ознак. На відміну від суто слів, фразеологізми, як сталі вислови, відображають внутрішні механізми функціонування мови.

За загальноприйнятою класифікацією, фразеологічне значення вказує на позитивні або негативні риси явища / предмету / об'єкту, що позначається. Фразеологічне значення не може бути утвореним інакше, ніж за умов поєднання понятійного змісту з категоріальним навантаженням. Такі попередні умови надають можливість сформулювати наступні вихідні принципи роботи.

Фразеологічні одиниці мови можуть вивчатися у різних аспектах, але вихідними, визначальними завжди будуть ті, які сприятимуть розкриттю того, що робить фразеологізм фразеологізмом, що виділяє його в окрему одиницю мови. Цілком зрозуміло, що для розкриття диференційних ознак, як і самої сутності фразеологізму, їх необхідно розглядати в зіставленні з іншими одиницями мови - словом, словосполученням, відзначаючи їх спільні і відмінні риси.

Багатство мови - це багатство і його фразеології, тобто виразних і образних прислів'їв, оборотів, влучних слів і крилатих виразів. Дуже часто за такими словами і зворотами лежить цілий світ, історична епоха: факти побуту, уявлень і вірувань наших предків, реальні події далекого минулого.

Фразеологізм як мовне явище розглядають не лише в лінгвістичному, а й в психологічному контексті. Проте, незважаючи на помітні досягнення у науковому обґрунтуванні теоретичних положень англійської та української фразеології як лінгвістичної дисципліни, ціла низка питань ще чекає свого дослідження. Тому необхідно мати чітку уяву про те, що таке фразеологізм, для цього дамо визначення фразеології з точки зору українських та закордонних науковців і визначимо джерело фразеології та характерні риси фразеологізмів.

Актуальність кваліфікаційної роботи полягає у необхідності уточнення та продовження вивчення і дослідження фразеологічних особливостей англійської мови, певні аспекти яких на теренах сучасного українського перекладознавства розбиралися науковцями І. Корунцем, В.Карабаном, М. Жовтобрюх, Л. Черноватим та іншими дослідниками, які звертали увагу на семантику, структуру, походження цих мовних одиниць.

Говорячи про вирази з використанням сталого компоненту, можна зробити висновок, що зазначена сфера є відносно молодою галузю науки, та є недостатньо висвітленою на теренах перекладознавства. Отже, актуальність нашого дослідження полягає у вирішенні специфіки структурно-семантичних та структурно-граматичних особливостей фразеологічних одиниць на позначення рис характеру людини.

Новизна кваліфікаційної роботи полягає у тому, що у сучасних реаліях не простежується конкретних досліджень, які аналізують аспект структурних та семантичних особливостей фразеологізмів на позначення рис людини. Отже, ми дослідили лексичні одиниці з боку їх семантичних та структурних характеристик під впливом культурних та історичних подій.

Мета роботи: з'ясувати особливості фразем на позначення характеру людини з точки зору їх структурно-семантичних та структурно-граматичних рис в англійській та українській мовах; окреслити коло проблем, які пов'язані з відтворенням англомовних фразеологізмів українською.

Для розкриття теми дослідження окреслено коло наступних **завдань:**

- надати визначення поняттю фразеологізм, з'ясувати особливості його граматичної побудови та семантичного навантаження;
- виокремити магістральні дослідження в рамках теми, зокрема праці українських та західних лінгвістів, які звертали увагу на питання фразеології;
- проаналізувати мовні контексти, які працюють на створення фразеологічного арсеналу в мовах, що досліджуються;
- зробити висновки щодо особливостей функціонування фразеологізмів на позначення характеру людини в англійській та українській мовах.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є фразеологізм як відображення культурних маркерів, що в мовному плані характеризують особливості характеру людини в англійській мові та українській мовах.

Предметом є структурно-семантичні і структурно-граматичні особливості фразем в англійській та українській мовах, та шляхи відтворення їх ідіоматичної унікальності при перекладі.

Теоретичне значення роботи полягає у тому, що проведене дослідження є внеском у загальне розуміння паремії англійської мови, так само як і у компаративістику перекладознавства. Мовні сполуки у вигляді поєднань (семантика та структура, граматики та структура), а також їх використання у мовленні, виявляють певну мовну закономірність, яка є цікавим фокусом дослідження. Контексти, подані в аналітичній частині роботи, можуть слугувати ґрунтом для подальшого порівняльного дослідження в галузі перекладознавства.

Практичне значення роботи зорієнтоване на застосування напрацювань під час проведення лекцій чи семінарів з лексикології та перекладознавства. Крім того, подане дослідження може слугувати основою для наступного вивчення тематики та формування словників, тезаурусів, методичних рекомендацій з порівняльного аналізу фразем англійською й українською мовами.

Актуальним завданням фразеології як науки є систематизація різного фразеологічного матеріалу, вироблення наукових принципів такої систематизації. Але, на жаль, до цього часу існує розбіжність у поглядах мовознавців щодо предмета фразеології, її обсягу. Ось чому саме від з'ясування таких понять, як зміст фразеологічної одиниці, характеристика її найважливіших диференційних ознак залежить вивчення фразеології в цілому, а також окремих її аспектів.

Неможливість виділення одного єдиного визначення фразеологічної одиниці полягає насамперед у тому, що для слова і стійких сполук слів не характерні властивості, які були б віднесені до кожного з них без винятку. Для визначення змісту фразеологічної одиниці необхідно встановити її найхарактерніші диференційні ознаки, які були б властиві тільки фразеологізмам. Відсутність хоча б однієї з них може кваліфікуватися по-різному: така одиниця перебуває ще у стадії фразеологізації і не повністю набула якісних її характеристик, тобто може розглядатися як потенційний фразеологізм. Зрозуміло, якщо фразеологічна одиниця являє собою особливу одиницю мови, то вона може існувати в мові. Наявність диференційних ознак у фразеологічній одиниці, безперечно не виключає наявності в ній, як і в інших мовних одиницях, другорядних не диференційних ознак, які іноді називають факультативними.

Як в англійській, та і в українській мовах фразеологізми співвідносять із різними частинами мови за приналежністю стрижневих компонентів до відповідних лексико-граматичних класів слів. Існує думка, що спостереження над процесом відфраземного словотворення допомагають простежити за конкретними виявами взаємодії слів і фразеологізмів, за їх функціональною і семантичною співвіднесеністю, виявити специфіку універсальних одиниць як межі стійких нарізно оформлених лексем, глибше пізнати не лише один із шляхів збагачування словникового складу мови, а й саму структурно-семантичну природу фразеологізмів.

Методи дослідження: у роботі використано структурно-морфологічний, структурно- та лексико-семантичний методи дослідження, які дозволяють відокремити особливості мовних картин світу, що досліджуються, зробити компаративний аналіз фразем, які відображають ментально залежні ситуації, та доповнюють аналітичну мапу дослідження; історико-культурний та порівняльно-описовий методи відкривають широкий контекст, без якого вивчення фразеологізмів неможливо; лінгвостилістичний опис та етимологічний аналіз дозволяють зробити висновки.

Для формування навичок перекладу, фахівець повинен володіти знаннями з теорії і практики перекладу наукової, технічної та белетристичної літератури, а саме відрізнити поняття про еквівалент і аналог перекладу, перекладацькі трансформації, компенсації втрат при перекладі, контекстуальні зміни, багатозначність слів, збіг і розбіжність значень інтернаціональних слів, *фальшивих друзів перекладача*, особливості мови і стилю літератури з фаху.

Предметом вивчення фразеології, на думку Л. Скрипник, є - стійкі сполучення двох і більше слів, що створюють семантичну цілість і відтворюються у процесі мовлення як готові словесні формули [28; 270]. Поділяючи думку Б. Ларіна про те, що в основі кожної фразеологічної одиниці лежить метафоризація, Г. Шило підкреслює: *Фразеологічна одиниця, або фразеологізм - це таке стійке словосполучення, яке виникає в результаті його метафоризації - семантичного оновлення його компонентів* [18;12]

Хоча фразеологізми постають у фокусі лінгвістичних досліджень, питання типологічного аналізу цих одиниць в англійській та українській мовах залишається на часі.

Фразеологізми створюють одну з основних проблем при перекладі, отже, додаючи до мети цієї роботи зазначимо, що це дослідження є певним внеском у вирішення проблем перекладацьких невідповідностей, оскільки розглянуто різноманітні підходи до перекладу, з точки зору українських та закордонних науковців.

Обраний корпус контекстів-фразем включає в себе стійкий перелік словосполучень на позначення рис характеру людини. Фразеологізми проаналізовано з урахуванням семантики, морфології та шляхів досягнення перекладацької відповідності, про що більш детально йдеться в роботі.

В центрі нашої роботи концепція структурно-граматичного аналізу фразеологізмів з семантичним та перекладацьким аналітичним коментарем.

Структура роботи складається зі вступу, одного теоретичного та одного практичного розділів, висновків і списку використаної літератури, що налічує 50 джерел.

РОЗДІЛ І

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Основні поняття фразеології як самостійної галузі мовознавства.

За останні роки жодна галузь лінгвістичної науки не привертала до себе такої уваги українських мовознавців, як фразеологія - порівняно молода лінгвістична дисципліна, основні поняття, обсяг проблематики та об'єкт вивчення якої ще остаточно не визначені. Це пояснюється, передусім, великою семантичною, структурною і функціональною різноманітністю тих одиниць, що сприймаються як стійкі сполуки слів.

Така специфіка об'єкта дослідження викликає труднощі у визначенні як місця фразеологічного рівня в ієрархії мовної структури, так і місця фразеології серед інших лінгвістичних дисциплін [8; 4-6]. Ось чому саме від з'ясування таких питань, як зміст фразеологічної одиниці, визначення її найхарактерніших диференційних ознак, вживання її в мовленні залежить вивчення фразеології загалом, а також окремих її аспектів.

Наразі фразеологія розвивається досить активно. В українському мовознавстві з'явилась низка ґрунтовних досліджень, у яких, зокрема, висвітлюються суттєві питання класифікації фразеологізмів, їхньої структури, семантики, стилістики, перспективи розвитку фразеологічних одиниць в мові. Фразеологічний фонд мови здавна привертав увагу багатьох вітчизняних мовознавців. Цінні для розвитку фразеологічної теорії спостереження знаходимо в працях І. Корунця, В. Карабана, Л. Черноватого, М. Садовой, В. Бялика, Л. Селіванової та інших.

Становленню фразеології як галузі лінгвістики, що поступово виокремлювалась із синтаксису, лексикології і стилістики, сприяло, з однієї сторони, ґрунтовне дослідження синтаксичної природи словосполучень, і з

іншої, висвітлення у стилістико-семантичному аспекті стійких комплексів слів (Ш. Баллі, А. Сеше та інші).

Фразеологія як наука - порівняно молода галузь. До цього часу існує розбіжність у поглядах мовознавців щодо предмету фразеології, її обсягу. Ось чому саме від з'ясування таких понять, як зміст фразеологічної одиниці, її найсуттєвіших диференційних ознак залежить вивчення фразеології в цілому, а також окремих її аспектів. Ідею про необхідність створення фразеології як самостійного розділу лінгвістичної науки було обґрунтовано в середині минулого століття, у відповідь на тезу, що цей розділ має відособлену і стійку позицію (подібно до фонетики, морфології тощо) у лінгвістичній літературі майбутнього, коли в послідовній постановці різноманітних проблем наука буде позбавлена випадкових прогалин [6; 63].

У подальший розвиток фразеологічної теорії зробили значний внесок українські вчені О. Бабкін, О. Молотков, Л. І. Ройзензон та інші науковці. Сучасні досягнення у сфері фразеологічних студій в Україні пов'язані з іменами П. Горецького, І. Білодіда, І. Чередниченка, П. Плюща та інших мовознавців.

Однак, незважаючи на цілий ряд публікацій, досі недостатньо вивчені проблеми семантики, структури, становлення та історичного розвитку фразеології. Немає навіть чіткого загальноприйнятого визначення фразеологізму. У лінгвістиці відомо понад двадцять визначень фразеологічної одиниці, але жодне з них не знайшло загального визнання. Деякі вчені вважають, що визначення фразеологічної одиниці таке ж складне, як і визначення слова. Однією із основних є теза про те, що фразеологізми є знаками *вторинної номінації*, Ю. Ковалюк наголошує, що вони відображають не одну, а щонайменше дві мовні картини.

Цей факт впливає на перекладацький аспект опрацювання фразеологізмів двобічно. По-перше: сприяє розширенню горизонтів культурологічного опрацювання мови, по-друге: додатково навантажує

фахівця, який має досконало володіти обома контекстами, мови оригіналу та мови перекладу.

Особливе місце у лінгвістичних дослідженнях займає семантична класифікація фразеологізмів. І. Білодід дає таке визначення: *Фразеологічною одиницею, звичайно, називають лексико-граматичну єдність двох і більше нарізно оформлених компонентів, граматично організованих за моделлю словосполучення чи організованих за моделлю словосполучення чи речення, яке, маючи цілісне значення, відтворюється в мові за традицією, автоматично .*

На думку М. Жовтобрюха, фразеологічними одиницями слід називати стійкі словосполучення, що сприймаються як одне ціле, як єдиний вислів або мовний зворот, неподільний на окремі частини без втрати його значення [15; 6].

Предметом вивчення фразеології, на думку Л. Скрипник, є - стійкі сполучення двох і більше слів, що створюють семантичну цілість і відтворюються у процесі мовлення як готові словесні формули [28; 270]. Поділяючи повністю думку Б. Ларіна про те, що в основі кожної фразеологічної одиниці лежить метафоризація, Г. Шило підкреслює: *Фразеологічна одиниця, або фразеологізм - це таке стійке словосполучення, яке виникає в результаті його метафоризації - семантичного оновлення його компонентів* [18;12].

Таким чином, основною ознакою фразеологізму визначається метафоризація, поява нового значення, що часом не має нічого спільного із значенням складових слів - компонентів виразу. Певна частина мовознавців виділяє цілісність значення фразеологізму, його нерозкладність, а також здатність відтворюватися в готовому вигляді. Так, наприклад, Ю. Ковалів фразеологізмом називає фразеологізмом стійку, нарізно оформлену відтворювану одиницю мови, наділену цілісним або частковим значенням і здатну сполучатися з іншими словами [18; 11].

Отже, наведені визначення фразеологічних одиниць свідчать про те, що вченими виділяються різні їх ознаки, серед яких, зокрема, можна назвати такі:

- 1) семантична цілісність або семантична нерозкладність;
- 2) метафоричність;
- 3) нарізнооформленість;
- 4) відтворюваність;
- 5) наявність не менше двох повнозначних слів;
- 6) неперекладність іншими мовами.

Усі зазначені міркування свідчать про наміри лінгвістів виробити об'єктивні критерії визначення самого предмета фразеології і переконують ще раз у тому, що фразеологічні одиниці є надзвичайно складними й суперечливими утвореннями у мові.

Актуальним завданням фразеології як науки є систематизація різного фразеологічного матеріалу, вироблення наукових принципів такої систематизації. Але, на жаль, до цього часу існує розбіжність у поглядах мовознавців щодо предмета фразеології, її обсягу. Ось чому саме від з'ясування таких понять, як зміст фразеологічної одиниці, характеристика її найважливіших диференційних ознак залежить вивчення фразеології в цілому, а також окремих її аспектів.

Неможливість виділення одного єдиного визначення фразеологічної одиниці полягає насамперед у тому, що для слова і стійких сполук слів не характерні властивості, які були б віднесені до кожного з них без винятку. Для визначення змісту фразеологічної одиниці необхідно встановити її найхарактерніші диференційні ознаки, які були б властиві тільки фразеологізмам. Відсутність хоча б однієї з них може кваліфікуватися по-різному: така одиниця перебуває ще у стадії фразеологізації і не повністю набула якісних її характеристик, тобто може розглядатися як потенційний фразеологізм. Зрозуміло, якщо фразеологічна одиниця являє собою особливу одиницю мови, то вона може існувати в мові. Наявність диференційних ознак у фразеологічній одиниці, безперечно не виключає наявності в ній, як і в інших мовних одиницях, другорядних не диференційних ознак, які іноді називають факультативними [26; 200].

Отже, фразеологічні одиниці мови можуть вивчатися у різних аспектах, але вихідними, визначальними завжди будуть ті, які сприятимуть розкриттю того, що робить фразеологізм фразеологізмом, що виділяє його в окрему одиницю мови. Цілком зрозуміло, що для розкриття диференційних ознак, як і самої сутності фразеологізму, їх необхідно розглядати в зіставленні з іншими одиницями мови - словом, словосполученням, відзначаючи їх спільні і відмінні риси.

Багатство мови - це багатство і його фразеології, тобто виразних і образних прислів'їв, оборотів, влучних і крилатих слів. Дуже часто за такими словами і зворотами лежить цілий світ, історична епоха - факти побуту уявлень і вірувань наших предків, реальні події далекого минулого. Фразеологізм як мовне явище розглядають не лише в лінгвістичному, а й в психологічному контексті. Проте, незважаючи на помітні досягнення у науковому обґрунтуванні теоретичних положень англійської та української фразеології як лінгвістичної дисципліни, ціла низка питань ще чекає свого дослідження. Тому необхідно мати чітку уяву про те, що таке фразеологізм, для цього дамо визначення фразеології з точки зору українських та закордонних науковців і визначимо джерело фразеології та характерні риси фразеологізмів.

М. Кравчук стверджує, що родоначальником теорії фразеології є швейцарський лінгвіст французького походження Шарль Балі. За словами науковця, він систематизував поєднання слів у своїх книгах *Нарис стилістики* і *Французька стилістика* [28].

О. Ткаченко, наприклад, визначає фразеологію (грец. *Phrases* - зворот, вислів *Logos* - поняття, вчення), як розділ мовознавства, що вивчає усталені мовні звороти. Науковець стверджує, що об'єктом дослідження фразеології є стійкі вислови, їхня семантика, структура, походження, роль у мові, взаємозв'язок з іншими мовними одиницями, зокрема словом і реченням. Ткаченко, також підкреслює, що на позначення мовної одиниці, що є першоелементом фразеології, використовують терміни фразеологічна

одиниця (ФО), або фразеологізм, які є складним цілим та набувають широкого значення.

I. Корунець виділяє два основних визначення фразеології: 1) розділ мовознавства, який вивчає фразеологічний склад мови в сучасному стані і в історичному розвитку; 2) сукупність фразеологізмів даної мови, так званий, фразеологічний склад. Отже, фразеологією називають і сукупність таких поєднань - фразеологізмів. Іноді для їх позначення використовують і інші терміни: ідіома і одиниця фразеології. В англо-американській лінгвістиці термін *фразеологізм* не вживається взагалі, англійські та американські лінгвісти здебільшого вживають термін *ідіома*, що є синонімом до терміну *фразеологічна одиниця*.

В українській та англійській мовах існує безліч визначень на позначення фразеологізму, так, О. Нагорна вважає, що фразеологізми - семантично зв'язані словосполучення, які, на відміну від схожих із ними за формою синтаксичних структур, не створюються відповідно до загальних закономірностей вибору й комбінації слів при організації висловлення, а відтворюються в мовленні у фіксованому вигляді, а Б. Лабінська виділяє тільки фрази та ідіоми. Ідіоми, на її думку, характеризуються цілісним значенням, які на відміну від фразем, є одиницями постійного контексту [8,56].

Тлумачення фразеологізму I. Корунцем є центральним у сучасній компаративній фразеології. Видатний українській науковець окреслює, що фразеологічні зрощення характеризуються семантичною неподільністю, абсолютною непохідністю значення цілого з компонентів [8,56].

Дослідниця Р.Боженкова називає фразеологізмами комунікативні фразеологічні одиниці, які формуються на основі переосмислення прислів'їв, набуття ними більш широкого ситуативного сенсу і тим самим підняття їх на новий рівень фразеологічної абстракції зі своїми специфічними характеристиками.

Науковець Н.Скиба розглядає фразеологічні одиниці, як нарізно оформлений, але семантично цілісний і синтаксично неподільний мовний

знак, який є продуктом фраземотворчої взаємодії одиниць лексичного, морфологічного та синтаксичного рівнів. О. Бодик визначає фразеологізм - стійке сполучення двох і більше слів, яке в процесі мовлення відтворюється як готова словесна формула і звичайно являє собою семантичну цілість.

Дослідник Е. Дерді називає фразеологізмом функціонально і семантично неподільну одиницю, яка характеризується стабільністю лексичних компонентів та граматичною структурою слів. О.Ткаченко підкреслює, що кожній ФО властива єдність змісту й форми, а також здатність до відтворюваності. Характерні риси будь-якого фразеологізму - чітко окреслена граматична єдність, сталість словникового складу, відтворюваність постійно готової одиниці мовлення, узагальнене стале значення вислову, його більша або менша поширеність серед значної кількості мовців.

Повертаючись до фундаментальної класифікації І. Корунця, слід наголосити, що дослідник виділяє такі характерні риси фразеологізмів, як стійкість, відтворюваність, цілісність значення, роздільно-формова будова.

Е. Дерді, також, стверджує що характерні риси фразеологізмів в англійській мові - відсутність мотивації та стабільність лексичних компонентів. Це означає, що на відміну від компонентів вільних словосполучень, які можуть змінюватися в залежності від потреб зв'язку, фразеологічні одиниці завжди відтворюються в якості одного незмінного словосполучення. Наприклад, якщо у словосполученні *red flower* (червона квітка), ми можемо замінити слово *red* на будь-який інший колір *white* (білий), *blue* (блакитний), не змінюючи при цьому значення, то у фразеологічній одиниці *red tape* (бюрократичний метод) така заміна неможлива, тому що, якщо ми змінимо прикметник, то ми повністю змінимо значення фразеологічної одиниці [27; 87].

Що до походження фразеологізмів, то Є. Гороть стверджує, що джерела їх походження у сучасній англійській мові дуже різноманітні. Досліджуючи фразеологізми англійської мови, науковиця прийшла до висновку, що переважна більшість досліджуваних фразеологізмів є одвічно англійськими,

автори яких невідомі. Вони пов'язані зі звичаями й традиціями англійського народу або з певними історичними фактами, наприклад: *a blue stocking* - синя панчоха; педантка; жінка, позбавлена жіночності. Історія цього фразеологічного звороту пов'язана з адміралом Босковеном, який назвав один із літературних салонів Лондона *зібранням синіх панчо*х (причиною тому послугувала поява у цьому салоні відомого вченого Бенджаміна Спеллінгфліта у синіх панчохах). Також, важливим літературним джерелом фразеологічних одиниць є Біблія. Століттями Біблія була книгою, що найбільше читалася й цитувалася. З її сторінок в англійську мову увійшла велика кількість ідіом давньоєврейського і грецького походження. Усі вони повністю асимільовані. Прикладом таких фразеологічних зворотів може слугувати *a whited sepulcher* - дослівно побілений гроб, у сучасній англійській мові вживається у значенні “лицемір, дволика людина”. Друге місце займають твори В. Шекспіра, їх більше 100. Так, наприклад, зворот *the green-eyed monster* взятий із трагедії *Отелло*, його значення - чудовисько із зеленими очима; ревності.

З наукової точки зору, вивчення фразеології важливо для пізнання самої мови. Фразеологізми існують в тісному зв'язку з лексикою, їх вивчення допомагає краще пізнати їх будову, значення і правильне вживання в мові, та поєднання зі словами. Фразеологізми відображають багатовікову історію українського та англійського народів, особливості їхньої культури, побуту, традицій, тому, фразеологізми - це високоінформативні одиниці, як української, так і англійської мов.

1.2 Класифікація і структура фразеологізмів

З'ясувавши, що фразеологізм - це фразеологічна одиниця, яка має стабільну граматичну і лексичну структуру, що сформувалася протягом певного часового періоду і відома носіям певної мови та вживається у дискурсі відповідно до історично складених норм вживання, перейдемо до проблем,

пов'язаних із класифікацією і структурою фразеологізмів та різними підходами до їх визначення, які становлять значну складність.

Виділяються три основні групи фразеологізмів: лексичними фразеологізмами вважаються такі, що лексично співвідносяться зі словами, які мають аналогічне значення. Наприклад: *тримати язик за зубами, без царя в голові, нечистий на руку*. Такі фразеологізми вживають в мові в якості готових лексичних одиниць, їх семантичне навантаження проявляється в тому, що за кожною такою одиницею закріплюється цілісне значення.

Щодо предикативних фразеологізмів, то наука стверджує, що це, як правило, закінчені словосполучення, які закріпилися в мові, у вигляді стійких формул. Наприклад: *краще синиця в руках, ніж журавель в небі, краще пізно, ніж ніколи, сивина в бороду, біс в ребро*. Мова йде про ідіоми, де відобразились трудовий та життєвий настрій народу, практична філософія і людська мудрість, а компаративні фразеологізми, це стійкі порівняння, наприклад: *хитрий, як лис, червоний, як буряк, твердий, як камінь, ходить, як слон, співає, як соловейко*.

Проте не всі вчені погоджуються з такою класифікацією. Наприклад, О.Бодик поділяє усі фразеологізми на дві групи: ідіоми, чи ідіоматичні словосполучення, і фразеологізми, чи фразеологічні одиниці. Ідіомами, науковець називає стійкі специфічні для даної мови звороти, що виражають єдине поняття. Лексичне значення їх не збігається зі значеннями тих слів, що входять до складу ідіоматичного звороту, воно дорівнює значенню одного слова [10,102]. Так, приміром, ідіоматичний зворот *замилювати очі* своїм лексичним значенням дорівнює слову *обдурювати*, хоча дієслово *замилювати* й іменник *очі*, взяті окремо, зовсім не зв'язані з подібним значенням.

Повертаючись до класифікації І. Корунця, окреслюємо наступне: існує три типи фразеологічних одиниць, а саме ***фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності та фразеологічні сполучення***.

До фразеологічних зрощень він відносить фразеологізми з повністю переосмисленим складом і немотивованим значенням. Наприклад: *back the wrong horse* - зробити поганий вибір, *bite the bullet* - мужньо терпіти.

Фразеологічні єдності - це фразеологізми з повністю переосмисленим складом і мотивованим значенням. Наприклад: *the bottom line* - кінцевий результат, *break the ice* - розтопити лід.

Фразеологічні сполучення, за словами науковця, включають в свій склад слово або ряд слів з фразеологічно зв'язаним значенням: *deep silence* - мертва тиша, *iron nerve* - залізні нерви.

В англійській мові існують різноманітні класифікації фразеологізмів. Наприклад, С. Гороть розділяє англійські фразеологізми за походженням на два класи: одвічно англійські та запозичені.

Запозичені, в свою чергу, поділяються на міжмовні та внутрішньомовні. В окрему групу виділяють запозичення в іноземній формі. Отже, з точки зору походження фразеологічні одиниці можна поділити на чотири групи:

- одвічно англійські фразеологічні одиниці: *black as coal (as ink, as night)* - чорний як вугілля (як чорнило, як ніч); *black ingratitude* - чорна невдячність; *red as blood* - червоний як кров; *like a red rag to a bull* - як червона хустка для бика; *blue blood* - голуба кров; *yellow press* - жовта преса; *look at smth through rose-coloured glasses* - дивитися на щось крізь рожеві окуляри; *green with envy* - зелений від заздрощів; *white flag* - білий прапор, прапор парламентаря (сигнал про капітуляцію);

- міжмовні запозичення, тобто фразеологічні одиниці, запозичені з різних мов шляхом того чи іншого перекладу: *to paint a black picture* - у чорному кольорі; *to be in a black book* - чорна книга, чорний список; *yellow belly* - жовтороте пташеня; *golden opportunity* - блискуча нагода; *kill the goose that laid/lays golden eggs* - убити курку, яка несе золотіяйця; *grey cells/matter* - сіра речовина; *white lie* - невинна брехня, брехня заради порятунку; *put down in black and white* - написано чорним по білому; внутрішньомовні запозичення, тобто фразеологічні одиниці, запозичені з територіальних варіантів

англійської мови; фразеологічні одиниці, запозичені в іноземній формі [12; 158].

Ш. Баллі також розробив свою власну класифікацію фразеологізмів: вільні словосполучення, звичні словосполучення, фразеологічні ряди, фразеологічні єдності. Що до вільних словосполучень (*les groupements libres*), то автор стверджує, що це словосполучення, які розпадаються після, того, як сформується. Звичні словосполучення (*les groupements usuels*) - словосполучення з відносно вільним зв'язком компонентів, які допускають деякі зміни. Фразеологічні ряди (*les series phraseologiques*), за словами науковця це групи слів, де два компоненти зливаються в один, а фразеологічні єдності (*les unites phraseologiques*) - це словосполучення, де слова втратили своє значення і означають одне нероздільне поняття. Компоненти цих словосполучень не можна міняти місцями.

Таким чином, Ш. Баллі розрізняє словосполучення за ступенем стійкості: словосполучення, які можна змінювати і які не можна змінювати. В подальших своїх працях, Баллі розрізняє лише два типа словосполучень: вільні словосполучення і фразеологізми. Науковець вважав, що фразеологізми характеризуються наявністю слова-ідентифікатора. Такі припущення, потім лягли в основу виокремлення фразеологічних зрощень і розробку теорії еквівалентності фразеологічної одиниці слову.

Е. Дерді в англійській мові виділяє три основні групи фразеологізмів, ця класифікація ідентична до класифікації І. Корунця щодо поділу фразеологізмів в українській мові: фразеологічні злиття, єднання, словосполучення. Наприклад, фразеологічні злиття - абсолютно немотивовані словосполучення, такі як *red tape* - бюрократичний метод; *heavy father* - серйозна або значна частина в театральній п'єсі; *kick the bucket* - померти. Значення цих компонентів не поєднані між собою, тобто, тут присутнє значення всієї групи слів; фразеологічні єднання - практично немотивовані, бо їх значення сприймається через метафоричне значення всього словосполучення: *to show one's teeth*, *to wash one's dirty linen in public*, їх

потрібно перекладати зважаючи на лексичні значення компонентів, це допоможе краще зрозуміти справжнє значення словосполучення, а фразеологічні словосполучення - мотивовані, але вони складаються з слів, які володіють спеціальною лексичною валентністю. В цьому випадку зміна компонентів словосполучення обмежена. Наприклад ми можемо змінити bear a grudge на bear malice, але не можемо змінити на bear a fancy.

I. Ющук пропонує поділити фразеологізми на власне фразеологізми чи фразеологізми (у вузькому розумінні) і фразеологічні вирази (в широкому розумінні). До власне фразеологізмів він відносить такі сполуки, які своїм лексичним значенням рівнозначні окремим словам чи словосполученням: бути на сьомому небі - почуватися щасливим; брати за душу - розчулювати; робити з мухи вола - перебільшувати; мокрим рядном накрити - лаяти; права рука - найближчий помічник; мороз іде поза спиною - страшно, як сніг на голову - зненацька. Їх характеризують образністю і водночас нерозкладністю лексичного значення, співвіднесеністю його з певним цілісним сигніфікатом. Науковець вважає, що у фразеологічних виразах слова більшою мірою, ніж у власне фразеологізмах, зберігають своє індивідуальне значення. Самі фразеологічні вирази, як правило, позбавлені певного емоційно-експресивного забарвлення [56; 195]. До фразеологічних виразів I. Ющук відносить мовні кліше і штампи (ринкові реформи, сфера обслуговування), складені найменування (річ у собі, коефіцієнт корисної дії), прислів'я та приказки (Вовків боятися - у ліс не ходити), крилаті вислови (Борітеся - поборете (Т. Шевченко)).

Проте не тільки класифікація фразеологізмів є складним питанням, іншим, ще достатньо не висвітленим питанням є структура фразеологізмів. Як і будь-які слова, фразеологізми складаються з фонем, які виконують смислорозрізнявальну функцію. Саме це визначає системний зв'язок фразеології з фонетичним рівнем мови. Фразеологізми по-різному співвідносяться з різними частинами мови, що характеризує їх системний зв'язок на морфологічному рівні. Виконуючи певні синтаксичні функції в

реченні, фразеологізми знаходяться в системних відносинах з іншими мовними одиницями на рівні синтаксису. До складу фразеологічної системи англійської мови входять різні парадигми (групи) фразеологізмів, які поєднуються за характерними ознаками. Синтагматичні відносини фразеологізмів характеризуються можливістю поєднуватися з певним колом лексичних одиниць.

Е.Добриніна стверджує, що проблема структуризації фразеологізмів є однією з найважливіших проблем не тільки структурного мовознавства, а й когнітивної лінгвістики. Дослідивши наукову літературу, фахівчиня визначила, що фразеологічні одиниці з компонентом *look* ще не були детально досліджені, тому на основі цього компоненту науковець розробила три структурні фразеологічні моделі сучасної англійської мови: модель 1: *V + Adv* - характерна для двокомпонентних фразеологічних одиниць, які мають константно-варіантну і константну залежність компонентів: *look through / see through* - переглядати, *look well / get well* - гарно виглядати, *look out / watch out / mind out* - бути обережним, *look ahead / see ahead* - дивитися вперед; модель 2: *V + Adj* - характерна для двокомпонентних дієслівно-прикметникових фразеологізмів з константою і константно-варіантною залежністю компонента: *look alike* - мати однакову або приблизно однакову зовнішність; модель 3: *V + Prep + q* - об'єднуючі двокомпонентні прийменникові фразеологічні одиниці, які мають, в основному, константно-варіантно-перемінну залежність компонентів.

Існує структурна класифікація фразеологізмів в англійській мові, де зазначено, що принцип класифікації фразеологізмів базується на можливості фразеологічних одиниць виконувати таку саму синтаксичну функцію, як і слова. В даному випадку розрізняються такі групи:

- вербальна: *to run for one's (dear) life, to get (win) the upper hand, to talk through one's hat, to make a song and dance about something, to sit pretty;*

- субстантивна: *dog's life, cat-and-dog life, calf love, white lie, tall order, birds of a feather, birds of passage, red tape, brown study;*

- ад'єктивна : *high and mighty, spick and span, brand new, safe and sound;*

-адвербальна: *high and low (as in They searched for him high and low), by hook or by crook (as in She decided that, by hook or by crook, she must marry him), for love or money (as in He came to the conclusion that a really good job couldn't be found for love or money), in cold blood (as in The crime was said to have been committed in cold blood), in the dead of night, between the devil and the deep sea;*

-вигукова: *my God/ by Jove! by George! goodness gracious! good Heavens! sakes alive!*

В як в англійській, та і в українській мові фразеологізми співвідносять із різними частинами мови за приналежністю стрижневих компонентів до відповідних лексико-граматичних класів слів.

В. Ужченко стверджує, що спостереження над процесом відфраземного словотворення допомагають простежити за конкретними виявами взаємодії слів і фразеологізмів, за їх функціональною і семантичною співвіднесеністю, виявити специфіку одиниць як межі стійких нарізно оформлених лексем, глибше пізнати не лише один із шляхів збагачування словникового складу мови, а й саму структурно-семантичну природу фразеологізмів.

Науковець, серед відфраземних утворень, виділяє іменники (*зумазвод, носодер, вітрогон, закрутиголова, суши голова, варивода, хлібосол, гострослову*), прикметники (*пустоголовий, сердобольний, тогосвітній*); дієслова (*батькувати, зашорювати, насобачитися, ахінеїти*). Слова інших розрядів зустрічаються не так часто. Серед них прислівники (*сторчголов*), іноді - дієприкметники (*колінопреклонений, зарожевлений*).

В свою чергу, О.Бодик розрізняє такі лексико-граматичні розряди фразеологізмів:

-дієслівні: *бити байдики, брати бика за роги, витрішки продавати, виходити сухим з води, спочивати на лаврах, прибирати до рук, на ноги поставити, пробивати дорогу;*

-іменникові: *бабине літо, біла пляма, білий світ, вавилонське стовпотворіння, єгипетська кара, майстер на всі руки, блудна вівця, велика*

цяця, велике діло; прислівникові: аж до неба, без задніх ніг, від роду і до роду, в одну душу, в пух і прах, одним махом, на кожному кроці, за тридев'ять земель, через пень колоду, на око;

-прикметникові: кров з молоком, не ликом шитий, ні риба ні м'ясо, гострий на язик, важкий на підйом, важкий на руку; вигуків: ну й ну, от тобі й на, як би не так, чи бач, чорта з два, чорти б його забрал.

І. Ющук зазначає, що іменникові фразеологізми називають предмет чи явище (*козацьке сонце, рятівна соломинка*), прикметникові - називають ознаки (*не в тім'я битий, кров з молоком, не остання спиця в колесі, не з полохливого десятка, нечистий на руку*), дієслівні - називають дію чи стан (*накивати п'ятами, мотати на вус, бити себе в груди, дерти носа, дибки ставати, ускочити в халепу, сидіти на двох стільцях*), вигуківі - указують на почуття, емоції (*от тобі й на, от тобі й раз, туди до лиха, тим-то й ба, ні пуху ні пера, хай йому грець, цур тобі, не доведи Господи*).

На закінчення підрозділу варто зазначити: І. Корунець застерігає, що в англійській мові потрібно чітко розрізняти сталі вирази, такі як *by George, by and by, for all of, for the sake of, cut short, make believe, topsy-turvy, higledy-piggledy* з фразеологізмами. Сутність тези дуже слушна, оскільки характер фразеологізму за структурою може збігатись з виразами такого типу, але лексико-семантичні характеристики залишаються строго індивідуальними. Сталі вирази існують в мові ситуативно, вони не виконують ролі прзначень, єдине: надають мовній ситуації емоційний компонент.

1.3. Особливості та труднощі відтворення фразеологічних одиниць.

Усний і письмовий переклад з іноземної мови рідною може використовуватися як засіб опанування іноземної мови, як прийом розвитку навичок і вмінь читання та ефективний спосіб контролю повноти і точності розуміння того чи іншого поняття. Для формування навичок перекладу, перекладач повинен володіти деякими знаннями з теорії і практики перекладу

наукової і технічної літератури: поняття про еквівалент і аналог перекладу, перекладацькі трансформації, компенсації втрат при перекладі, контекстуальні зміни, багатозначність слів, збіг і розбіжність значень інтернаціональних слів, *фальшивих друзів перекладача*, особливості мови і стилю літератури з фаху. Щодо фразеологізмів, то вони створюють одну з основних проблем при перекладі, особливо для перекладачів-початківців, тож, щоб якось допомогти полегшити цю проблему, ми розглянемо різноманітні підходи до перекладу, з точки зору українських та закордонних науковців.

Великий внесок у дослідження труднощів перекладу фразеологізмів з англійської на українську мову зробили, як зазначалося, І. Гороть, В. Ужченко, І. Корунець. Саме останній стверджує, що більшість англійських фразеологізмів мають еквіваленти в українській мові, тому, під час перекладу фразеологізмів не виникає ніяких проблем.

Наприклад: *he that mischief hatches mischief catches* - хто іншим лиха бажає, сам лихо має/хто іншим яму копає, сам у неї потрапляє; *to have the ready tongue* за словом у кишеню не лізти; *to keep body and sole together* жити надголодь/зводити кінці з кінцями; *like mistress, like maid* яблуко від яблуні недалеко падає.

Науковець стверджує, що, підбирати правильний еквівалент потрібно згідно з контекстом тому, у випадку, якщо фразеологізм має один, або й більше аналогів. Найкращими способом перекладу фразеологізмів. І. Корунець вважає:

а) переклад за допомогою одного відповідника, тобто слова, наприклад: *out of a clear blue.of the sky* раптом, зненацька; *to pall and peel (to peel and pall)* грабувати/оббирати; *roor fish* йолоп, бевзь, нікчема; *red blood* мужність, відвага, хоробрість; *to sell smoke* піддурювати, підманювати; *to seta-limit to smth.* обмежувати, стримувати; *to set at large* звільнювати (випустити на волю); *to go aloft* померти.

б) за допомогою словосполучення: *to run amock* нападати зненацька на першу-ліпшу людину; *school miss* школярка, соромлива, недосвідчена дівчина;

to sell someone short недооцінювати когось; to sham Abraham удавати з себе хворого (прикидатися хворим); to shoot Niagara вдаватися до ризикованих дій, short odds майже рівні шанси; to sit above the salt сидіти на почесному місці; the sixty-four dollar question найважливіше, вирішальне питання; a stitch in time своєчасний захід/вчинок, своєчасна дія; to go to rack (wreck) ruin загинути; зовсім розоритися; to go west/West пропасти, зникнути, зійти зі сцени (переносно);

с) за допомогою речення або довшого пояснення: a wet blanket людина або обставина, що розхолоджує; well day (well-day) день, коли у хворого не погіршувався стан здоров'я (час між приступами гарячки, малярії тощо); wise behind млявий, що погано міркує; white elephant подарунок, якого важко позбутися (те, що приносить більше турбот, ніж користі); yes man (yes-man) людина, що з усіма згоджується, тільки підтакує (підтакувач); to cut off with a shilling залишити без спадщини; fight like Kilkenny cats битися до взаємного знищення; to accept (the Stewardship) of the Chiltern Hundreds (Parliament) скласти з себе обов'язки члена британського парламенту.

Науковець також розробив два рівня перекладу ідіом, враховуючи цілі, які переслідує перекладач та контекстуальне забарвлення ідіоми:

а) буквальний переклад для точної передачі лексичного значення фразеологізму;

б) літературно-художній - переклад під час якого враховують, ще такі аспекти, як образність, яскравість, виразність, та афористичність ідіоми.

Для порівняння, І. Корунець наводить приклад, в якому під номером 1 - буквальний переклад, а під номером 2 - літературно-художній переклад, різниця очевидна: the wind cannot be prevented from blowing 1. вітрові не перешкодиш віяти; 2. вітрові не скажеш не віяти/дути; вітру не затулиш; he that doesn't respect, isn't respected 1. хто інших не поважає, сам'поваги не має; 2. поважатимеш інших, поважатимуть і тебе; it's an equal failing to trust everybody and to trust nobody 1. однакова вада - довіряти всім і не довіряти нікому; 2. довіряти кожному і не довіряти нікому - однакова вада; the pleasures of the

mighty are the tears of the poor 1. розваги весільних/ багатих - то сльози бідних/ знедолених; 2. вельможні скачуть - убогі плачуть; що панські жарти, то людські сльози; they must hunger in winter that will not work in summer 1. той голодує взимку, хто не працює влітку; 2. шукаєш влітку холодок - знайдеш узимку голод, або: лежатимеш на печі - не їстимеш калачі.

Трансформація, за словами науковця, неможлива, якщо фразеологізм вживається в пасивному стані, деякі аналітичні конструкції, конструкції з it/there та фразеологізми з допоміжними дієсловами: there is no love lost between them вони недолюблюють одне одного/глек розбили; Does your mother know you are out? Молоко на губах ще не висохло/ще не доріс. Can the leopard change his spots? Горбатого могила виправить.

Є.Гороть досліджуючи труднощі перекладу фразеологізмів з англійської мови на українську, виділила декілька типів перекладу: фразеологічним (якщо передається фразеологічним еквівалентом мови перекладу або якимось аналогом) і нефразеологічним (переклад здійснюється за допомогою нефразеологічних засобів). Прикладами повних еквівалентів можуть бути: black as coal (as ink, as night) - чорний як вугілля (як чорнило, як ніч); black ingratitude - чорна невдячність; red as blood - червоний як кров; like a red rag to a bull - як червона хустка для бика; blue blood - голуба кров; yellow press - жовта преса; look at smth through rose-coloured glasses - дивитися на щось крізь рожеві окуляри; green with envy - зелений від заздрощів; white flag - білий прапор, прапор парламентаря (сигнал про капітуляцію). Науковець стверджує, що більш поширеною є група неповних, часткових, відносних еквівалентів. Це такі фразеологічні одиниці, які мають подібні значення, але відрізняються характером образності. Фразеологічні звороти мови перекладу можуть мати у своєму складі відмінні компоненти, незначні зміни форми, відмінності у синтаксичній структурі тощо, наприклад: to paint a black picture - у чорному кольорі; to be in a black book - чорна книга, чорний список; yellow belly - жовтороте пташеня; golden opportunity - блискуча нагода; kill the goose that laid/lays golden eggs - убити курку, яка несе золоті яйця; grey cells/matter - сіра

речовина; white lie - невинна брехня, брехня заради порятунку; put down in black and white - написано чорним по білому. Третьою групою, Є.Гороть визначає безеквівалентні фразеологізми, тобто такі, що не мають відповідників у фразеологічній системі іншої мови. Для їх перекладу українською мовою будуть використовуватися нефразеологічні способи перекладу фразеологічного поєднання вдаються лише тоді, коли переконуються, що жодним із фразеологічних еквівалентів скористатися неможливо.

Такий переклад важко назвати повноцінним, враховуючи навіть компенсаційні можливості контексту, оскільки завжди наявна певна втрата образності, експресивності, конотації. На основі цього поділу науковець, в свою чергу, стверджує, що найкраще передати семантику фразеологізмів можна за допомогою: калькування - при цьому потрібно враховувати, що в основі такого підбору лежить необхідність дотримання норм мови-рецептора. При такому перекладі зберігаються сигніфікативно-денотативне значення, суб'єктивно-оцінна конотація, структурно-граматична організація і компонентний склад, функціонально-стилістична конотація й емоційно-експресивна конотація залишаються в основному незмінними, хоча фразеологічна калька створює іноді враження іншомовності в мові перекладу, оскільки образ хоч і зрозумілий, прийнятний для носіїв мови перекладу, але незвичний.

Дескриптивний переклад, на думку науковця, полягає у відтворенні ФО описово, вільними конструкціями, словосполученнями. Його достоїнством є найбільш повне розкриття суті явища, що описується. Однак дескриптивний переклад здатний повністю відтворити лише сигніфікативно-денотативне значення і суб'єктивно-оцінну конотацію. Не завжди може бути передана функціонально-стилістична й емоційно-експресивна конотація, оскільки часто переклад ФО проводиться стилістично нейтральним словосполученням. Так, наприклад, англійський фразеологізм let one's hair down перекладається українською мовою сполученням *поводитися сердечно, неформально*.

Компонентний склад розгорненим описом не переданий, емоційно-експресивна конотація значно ослаблена при повній передачі сигніфікативно-денотативного значення.

Як правило, в дескриптивному перекладі розширяється компонентний склад, відбуваються значні зміни у структурно-граматичній організації. По суті, описовий переклад фразеологічних зворотів полягає у перекладі не самого фразеологізму, а його тлумачення. Це можуть бути пояснення, порівняння, опис - усі засоби, які передають максимально лаконічно й прозоро зміст фразеологічної одиниці, наприклад: a black eye - синяк під оком; be in the black - мати прибуток; be in the red - зазнавати збитку; be in the pink - мати здоровий вигляд; have a yellow streak - бути боягузливим; blue chips - акції компанії, яка виплачує високі дивіденди. При відтворенні фразеологізмів потрібно передати перш за все його емоції та суть. Науковець наголошує, що необхідно зберегти смислові, експресивно-емоціональні та функціонально-стилістичні особливості фразеологізмів. Охарактеризувавши фразеологізми, можна з легкістю вирішити перекладацькі аспекти. Він стверджує, що переклад можна здійснювати, якщо:

- a) у мові перекладу є аналог фразеологізму, тобто повні еквіваленти;
- b) у мові перекладу є фразеологізм з ідентичним лексичним значенням але іншим граматичним;
- c) у мові перекладу є фразеологізм з ідентичним лексичним значенням але схожим граматичним;
- d) у мові перекладу є фразеологізм, який збігається і за граматичною будовою і за лексичним значенням.

Науковець стверджує, що перекладач повинен намагатися перекласти фразеологізм за допомогою ідентичного еквіваленту, якщо це неможливо, то потрібно підбирати однослівний еквівалент, перекладати описово, або методом калькування.

Дослідниця Б. Лабінська серед характерних ознак фразеологізмів виділяє такі, як часткова або повна неподільність, образність та певна

варіативність, незалежність значення всього фразеологізму від значень його складових компонентів, а також неможливість їх відтворення іншою мовою [12].

Оскільки загальне значення фразеологізму не дорівнює сумарному значенню його компонентів, часто це значення може не мати нічого спільного із значеннями слів, які входять до його складу, і саме ця характеристика і зумовлює складність перекладу фразеологізмів іншою мовою.

Загалом переклад фразеологічних одиниць можна вважати одним з найважчих перекладацьких аспектів. Дослідники наголошують, а який, крім майстерності і професіоналізму перекладача, впливають безліч інших факторів, які в подальшому відображаються на якості перекладу.

Основні труднощі, з якими перекладач може зіткнутися при перекладі фразеологізмів, полягають в повній відсутності аналога в мові перекладу, або ж наявності аналогічних за змістом, але різних за сферою вживання і відтінку звучання фразеологізмів в мові перекладу (наприклад, фразеологізм в одній мові може мати позитивну конотацію, а його аналог в іншій мові носитиме негативне значення), а також в загальних відмінностях у контексті, частотності, прийнятності вживання і т.д. тих чи інших мовних зворотів в різних мовах, все те, що зумовлюється культурною специфікою.

Найчастіше фразеологізми не можна перекладати дослівно, оскільки у багатьох випадках вони містять яскраво виражене національне забарвлення. Дослідники В. Влахов та В. Флорін у своїй праці наголошують, що буквальний переклад фразеологічних сполучень може бути діаметрально протилежним їхньому змісту. Як приклад наводиться фразеологічне сполучення *quite a few*, буквальний переклад якого «зовсім небагато», однак його значення – «досить багато». У зазначеному випадку буквальний переклад спричиняє повне спотворення сенсу фразеологічного сполучення.

Буквальний переклад фразеологічних сполучень може також призводити до порушення норм мови перекладу. Речення *sooner or later the weather will change* буквально можна перекласти як «раніше або пізніше

погода зміниться». Тут переклад не змінює сенсу, але порушує норми мови, адже в українській мові існує фразеологічне сполучення «рано чи пізно», яке відповідає англійському *sooner or later*. Таким чином буквальний переклад граматичних конструкцій оригіналу, якщо вони не збігаються з українськими, призводить до порушення норм української мови.

Практично в усіх випадках лексичний та граматичний буквалізм призводять до неправильної передачі змісту, тобто спотворення думки, або до порушення норм мови, на яку перекладають. Особливо це стосується національної специфіки мови, яку складають особливості її фонетики, лексики, фразеології, словотворення та граматичної будови, що зумовлені своєрідними умовами її історичного розвитку.

Причинами буквалізму є недостатнє знання мови та недосвідченість перекладача. Це викликає велику кількість смислових помилок у перекладі. Для прикладу таких помилок належить *prickly pear* – опунція (різновид кактусу), що було перекладено як *колюча груша*. Фразеологізм *we are in the same boat* перекладач, замість того, щоб відтворити це як *ми маємо одну*, переклав буквально *ми в одному човні*, не відтворивши таким чином фразеологізм.

Поряд з лексичним та граматичним буквалізмом часто зустрічаються випадки стилістичного буквалізму, коли перекладач копіює прийом без врахування того, який ефект це справить під час перекладу і забуваючи про те, що таким чином порушуються норми стилістики мови перекладу. Отже, буквальний переклад не можна вважати ні точним, ні правильним під час перекладу фразеологічних одиниць.

З буквалізмом інколи ототожнюють поняття калькування. Тим не менш, ці поняття суттєво відрізняються. На думку дослідника Т. Левицької, калькування принципово відрізняється від буквалізму, оскільки калькування – це виправданий дослівний переклад, у той час як буквалізм дослівний переклад, що спотворює сенс виразу, який перекладають, або просто копіює

конструкції чужої мови та повністю руйнує структуру та норми мови, на яку перекладають.

Калька ж є особливою формою запозичення шляхом дослівного перекладу. Це слово (або фразеологічна одиниця), створене з мовного матеріалу певної мови під впливом морфологічної структури іноземного слова (або фразеологічної одиниці іноземної мови).

Калькування буває повним, коли відтворюються всі елементи оригіналу у відповідній формі, та частковим, коли спостерігається певна розбіжність у формі. Існують такі приклади повного та неповного калькування, як термін *collective farm*, який є калькою українського слова «колгосп», але в повній, а не скороченій формі. Прикладами повного калькування є словосполучення *a mission of good will* – *місія доброї волі*, *good-neighborly relations* – добросусідські *стосунки*, а прикладами часткового калькування може бути розбіжність у числі в мовах оригіналу та перекладу: *war effort* – *воєнні зусилля*.

Найчастіше калькування, як повне, так і часткове, застосовують під час перекладу термінів, термінологічних виразів, а також фразеологічних сполучень.

Наприклад, повне калькування при перекладі фразеологічних сполучень *to save the face* – «зберегти обличчя», *better late than never* – «краще пізно, ніж ніколи». Проте, словотвір при калькуванні не може бути необмеженим. Корективом слугує суспільна практика, яка або приймає кальку, або відкидає її.

Прийнята калька фіксується в мові, увійшовши до його складу у якості слова або фразеологічної одиниці. Разом з тим часто трапляються оказіональні кальки, які використовуються лише для певного випадку, і часто лишаяться мовним жартом.

1.4. Мовні структури як морфо-граматична основа побудови фразеологізмів.

Головна складність, пов'язана із компаративним перекладацьким аспектом аналізу фразеологізмів в англійській та українській мовах полягає у визначенні способів утворення лінгвістичних компонент. В сучасній науковій літературі серед численних способів, які розглядали дослідники, можна виділити такі:

1) інтеракціоністську у двох різновидах: психолінгвістичному (І. Річардс) і логічному (М. Блек, Т. Віану) – перший репрезентує поєднання при ідиоматизації двох думок про різні речі, на основі чого створюється референція та новий смисл про існуючий об'єкт; другий пояснює фразеологізм як взаємодію двох різних референтів – гетерогенність цих референтів і супутні асоціативні комплекси дають змогу виходити за їхні межі і створювати схожу контекстуальну інформацію [25; 33].

2) асоціативну як відсутність алгоритму переносу: фразеологізм виникає через дифузне асоціативне поєднання двох понять, предметів (Дж. Серл);

3) концептуально-антропоцентричну (Ф. Мур, Р. Туранго): фразеологізм ґрунтується, насамперед, на меті, мотиві суб'єкта;

4) можливих світів (К. Жоль): під час перенесення відбувається зіткнення смислів як можливих фіктивних понять;

6) антропометричну (В. Річардс): від задуму, мети, наміру людини, що створюють допоміжне поняття на основі асоціативних комплексів (ореолів) – енциклопедичного, раціонально-культурного, особистісного знання – виникає припущення щодо подібності; контекст здійснює фокусування; результатом є фільтрація – поєднання нових ознак із старим значенням і формування нового концепту [23; 37].

Всі фразеологічні одиниці від початку сформовані на базі того значення об'єкта, ім'я / ознаку / дію якого використовують у новій для нього функції назви. Проте в сфері вторинної номінації розрізняють два

принципово різних способи відображення дійсності й перенесення смислового (понятійно-мовного) змісту найменування до позначуваних об'єктів.

Під час перекладу фразеологізмів використання слів в новій для них функції називання закономірно виникає смислова спадковість найменування, що призводить до багатозначності словесного знаку. Номінативне утворення зазвичай виражається у мотивованості вторинних найменувань, в наявності у них внутрішньої форми, яка виступає як посередник між новим змістом та його відношенням до дійсності. Водночас потрібно зазначити, що, якщо в номінативному завданні переважає прагматична інтенція іменного суб'єкта, то мотив вибору мовної форми може бути у відповідності до кваліфікації перекладача, та відійти від опосередкованого значення.

Змістовні елементи морфологічної структури фразеологізмів є об'єднуючими для мотивувальних і мотивованих значень. Багато в чому вони збігаються з перекладацькими результатами, які отримані на основі аналізу різного мовного матеріалу.

Слід зауважити, що у сучасних дослідженнях існують різні описи фразеологічних моделей: мовне ядро як мислення про світ (об'єкт, подія, властивість тощо); деяке образне зображення допоміжного суб'єкта; саме значення переосмисленого імені; основні та допоміжні предмети (переносне та пряме значення); атрибутивні властивості об'єктів; база порівняння; контекст (аргументоване слово); слово-аргумент (мікроконтекст); ідеографічна спорідненість мотивуючих та похідних значень; лексико-семантична група спонукальних та похідних значень; лексичне значення спонукальних та мотивованих значень; змістовні та формальні характеристики семантичних формантів та інші.

Наприклад, метафоричну модель можна описати у такий спосіб: функційний перехід з антропосфери у сферу артефактів; мотивувальна лексико-семантична група *людина* – додаткова лексико-семантична група «механізм»; номінація: людина за родом діяльності – це механізм, який

виконує подібну функцію; семантичний формант: диференційна сема із значенням певної функції, зберігаючи свій статус у мотивованому значенні [12; 102].

У роботах, що описують результати семантичного моделювання фразеологізмів, запропонована класифікація метафоричних моделей за різними критеріями на основі аналізу значної кількості мовних даних. Так, у дослідженнях на основі даних ідеографічних словників описують встановлені регулярні моделі предметності фразеологізмів.

Отже, відповідно до семантичного підходу до аналізу фразеологізмів існуючі моделі зумовлюють можливість перетворення значень слів, близьких за значенням, а саме, вдалого перекладу. Моделювання може базуватися на різних принципах, що відповідно відображається на характері параметризації та класифікації моделей. У різних семантичних дослідженнях морфологічні моделі побудови фразеологізмів включають компоненти різного характеру та кількості, але поділ ідеографічних сфер є подібним. номінації. На основі аналізу компонентів це сприяє глибокому розумінню суті розуміння природи фразеологізмів та шляхів аналізу їх особливостей в перекладі.

1.5 Лексико-семантична класифікація фразеологізмів та складнощі їх відтворення в українській.

За сучасною класифікацією О. Шуленка, фразеологізми структуровані наступним чином. По-перше, *фразеологічні зрощення*, які є абсолютно неподільними та немотивованими фразеологічними одиницями, у значенні яких немає зв'язку з семантичним навантаженням компонентів, що зумовлена наявністю архаїзмів або лексичних значень компонентів, що не мають відношення до розуміння повсякдення.

По-друге, *фразеологічні єдності*, які являють собою семантично нерозривні фразеологічні одиниці, цілісне значення яких змотивоване значенням компонентів, що складають вислів. У них значення цілого

пов'язане з розумінням внутрішнього образного стрижня фрази, потенційного смислу слів.

По-третє, *фразеологічні сполучення*, або сталі вислови, які створені за допомогою мовної реалізації навантаження слів. В цьому типі сполук значення слів виокремлюється більш виразно.

На ґрунті наукової роботи І. Салати та А. Бурименко можна виділити ідіоматичні вирази, які існують у багатьох мовах і сприяють розумінню перекладацьких шляхів відтворення [10].

1. *Абсолютні еквіваленти* – це ідіоматичні вирази, які мають всі спільні елементи і є абсолютно ідентичними в мовах географічно, історично та культурно близьких регіонів, як, наприклад, у випадку з Європейським континентом. Багато ФО прийшли в європейські мови зі спільних джерел, а саме міфології, культури римської імперії, релігійних трактатів та європейської літератури: the heel of Achilles, to cross the Rubicon, the tree of knowledge, thirty pieces of silver.

2. *Часткові еквіваленти*, в яких один або декілька компонентів можуть бути ідентичними лексично або морфологічно, а інші є відмінними, наприклад: to kiss the post – поцілувати замок, as pale as paper – блідий як стіна, to know smth. as one's ten fingers – знати щось, як свої п'ять пальців.

3. *Приблизні аналоги*, які мають в англійській та українській мовах однакове значення, але виражені різними структурами, наприклад: a fly in the ointment – ложка дьогтю в бочці меду, make haste slowly – тихіше їдеш – далі будеш.

4. *Національні ідіоми*, які сформовані у мові під впливом індивідуального контексту і зрозумілі тільки носіям цієї мови. Наприклад, тільки в англійській мові існують і добре зрозумілі носіям англійської мови такі фразеологічні вирази: to dine with Duke Humphrey, to cut off a shilling, або в українській мові: впіймати облизня, пекти раків, утерти носа.

Висновки до розділу I

З'ясувавши, що фразеологізм - це фразеологічна одиниця, яка має стабільну граматичну і лексичну структуру, що сформувалася на протязі певного часового періоду і відома носіям певної мови та вживається у дискурсі відповідно до історично складених норм вживання, перейдемо до проблем, пов'язаних із класифікацією і структурою фразеологізмів та різними підходами до їх визначення, які становлять значну складність.

Усний і письмовий переклад з іноземної мови рідною може використовуватися як засіб опанування іноземної мови, як прийом розвитку навичок і вмінь читання та ефективний спосіб контролю повноти і точності розуміння того чи іншого поняття. Для формування навичок перекладу, перекладач повинен володіти деякими знаннями з теорії і практики перекладу наукової і технічної літератури: поняття про еквівалент і аналог перекладу, перекладацькі трансформації, компенсації втрат при перекладі, контекстуальні зміни, багатозначність слів, збіг і розбіжність значень інтернаціональних слів, *фальшивих друзів перекладача*, особливості мови і стилю літератури з фаху.

Щодо фразеологізмів, то вони створюють одну з основних проблем при перекладі, особливо для перекладачів-початківців, тож, щоб якось допомогти полегшити цю проблему, ми розглянемо різноманітні підходи до перекладу, з точки зору українських та закордонних науковців.

В цьому дослідженні фразеологізм розглядається як окрема, самостійна одиниця мови, здатна, як і інші мовні одиниці, виражати свою семантику, вступати з іншими одиницями мови в смислові та граматичні зв'язки, а значить мати граматичні категорії, виконувати в реченні відповідну синтаксичну функцію. Це самостійна мовна одиниця, яка характеризується відповідними диференційними ознаками, тобто мають фразеологічне значення; компонентний склад; граматичні категорії.

Фразеологізми мають спільність зі словосполученнями як роздільно оформлені одиниці. Але якщо вільні словосполучення щоразу будуються в процесі мовлення за відповідними законами граматики, то фразеологічні одиниці відтворюються як готові, цілісні одиниці автоматично.

Утворення фразеологічних одиниць, їх щоденна поява – постійний процес, викликаний самою потребою людського спілкування. Цей процес пов'язується і спирається на найрізноманітніші сторони, якісь значимі ознаки, факти, дії, уподібнюючи нове найменування із цими ознаками, фактами, предметами та діями. Фразеологізми, їх значення, структура та класифікації вивчаються фразеологією.

РОЗДІЛ II

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ НА ПОЗНАЧЕННЯ ХАРАКТЕРУ ЛЮДИНИ: СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ПРОБЛЕМИ ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВОЮ. МОРФОЛОГІЧНО-СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ

Перекладацький аспект у фразеології постає суттєвим питанням для фахівців, оскільки ми маємо окреслити низку завдань, які допомагають розкрити суть явища *фразеологізм* в контексті різних мов.

Фразеологізми є знаками, ознаками, номінативними одиницями, оскільки складаються зі слів. Саме тому при компаративному аналізі фразеологізмів на позначення рис характеру людини, де ми розглядаємо два контексти: англomовний та україномовний, до уваги беруться такі параметри, як стійкість фраземи, стійкість значення, структурно-граматичні, структурно-семантичні особливості та складнощі перекладу англomовних фразеологізмів українською.

Фразеологізми є стійковживаними зворотами для певної групи людей, а не для індивідуального мовного контексту. Саме тому структура фразеологізму (бінарного / небінарного) характеризується наявністю відношень між компонентами. Таке розуміння надає змогу відпрацювати чітку систему опрацювання та аналізу обраних мовних контекстів.

З метою визначення структурно-граматичних та структурно-семантичних характеристик фразеологізмів на позначення рис людини нами було обрано наступну методику: наскрізна вибірка англomовних контекстів в алфавітному порядку з подальшим визначенням бінарного або багаточленного фразеологізму на основі морфологічної структури: субстантивні, вербальні, ад'єктивні.

Наступним кроком є структурно-семантичний аналіз, який виявляє контекстуальне навантаження кожної з одиниць, і на завершення ми проводимо компаративний аналіз англomовних та україномовних

фразеологізмів задля виявлення повних / часткових / змішаних структурних збігів з визначенням типів перекладацьких трансформацій.

2.1. Структурно-семантичний аналіз фразеологізмів

Семантичний аспект аналізу англомовних фразеологізмів припускає облік смислового змісту інформації. На цьому рівні аналізуються параметри, які відображають закладену у фразеологізм сентенцію. Паралельно розглядаються смислові зв'язки в рамках фраземи. Ця форма служить для формування понять і уявлень, виявлення значення, змісту контексту та узагальнення словосполучення. Наприклад:

An article of faith – кодекс честі;

Life and soul – душа компанії;

Girl Friday – дівчинка на побігеньках;

Jack of all trades – майстер на усі руки.

Семантичний аналіз вказує на наявність часткових еквівалентів в двох мовах, що розглядаються (англійській та українській) в наступних ментальних структурах: *честь має свій кодекс* (немовну, але атрикульовану гідність), а *жвава компанія* – свою душу. В третьому та четвертому англомовних прикладах ситуативно-прив'язані: *Friday* та *Jack* в українській мові генералізовані через широкий контекст, але вказують на ті ж самі ознаки характеру людини:, а саме до п'ятниці збігаються всі незакінчені справи, з якими має впоратися людина до вихідних, а *майстер на усі руки*, це *універсальна людина*, ім'я якої не має значення, оскільки справи, які вона виконує, мають місце завжди.

Семантичний аналіз окремих елементів надає можливість виявити культурні постулати обох варіантів фразеологізмів (англомовних та україномовних) і окреслити риси контекстуальних картин світу, що вивчаються на ґрунті фразем.

Наступний приклад є дуже цікавим для аналізу, адже семантичне навантаження майже збігається, проте в англійській та українській мовах різниця помітна. *Риба, м'ясо, домашня птиця, та навіть оселедець* - такий перелік *невдах* в українській виглядає як порівняння двох варіантів: риба / м'ясо.

Neither fish, flesh, fowl nor good red herring – ні риба, ні м'ясо.

Розглянемо наступне:

A man of words not of deeds is like a garden full of weeds – хто багато говорить, той мало творить.

Контекст виявляє особливості мовнокультурного спілкування носіїв мов, що розглядаються: українці, як творча і плідна нація, та британці, як представники країни охайних маєтків та зелених парканів, вбачають у багатослівності різні прояви.

Розглянемо наступні приклади:

Be a habitual liar – бути страшенним брехуном;

Have a sharp tongue – бути гострим на язика;

Have a free hand – бути вільним у задумах;

Lead a double life – мати подвійне життя;

Як бачимо, фразеологічна картина світу в різних мовах семантично майже збігається, оскільки в ідіомах спостерігаються влучні, проте загадкі характеристики людських проявів: звична брехливість, гостра вербальна реакція, подвійність та нерозбірливість, млявість та інше.

Rule with an iron hand – правити твердою рукою.

Тверда рука в українській - *Iron hands* в англійській, або ручні праски - це пристрої-попередники для прасування одягу. Приблизно двісті років тому праски нагрівали безпосередньо газовим полум'ям або теплом плити, та для досягнення питомого результату потрібно було мати сильні руки: звідси походить змістовна аналогія.

Be light-fingered – бути не чистим на руку, брати хабарі

Be loose-tongued – мати довгого язика;

Be thick-skinned – бути товстошкірим, нечуйним.

Семантичний аналіз першого із контекстів вказує на певні концептуальні розбіжності між мовним втіленням уяви про вади характеру людини, наприклад *light / не чистий*, де український еквівалент, при безперечному ідіоматичному характері, є більш показовим, в той час як англomовний, без належного досвіду людини, що сприймає, або за відсутності словника фразеологізмів, при поверхневому сприйманні може ввести в оману через панування конотативного значення *легкий на (руку)*. Водночас другий та третій приклади свідчать про значний збіг мовної картини світу, яка відображена у сталому виразі, а саме: людина, яка не тримає язика (дуже балакуча, схильна до відкриття таємниць інших), так само в англійській не тримає *язик під замком*; нечуйну людини ми, так само, як в англійській, називаємо *товстошкірою*.

Be green with envy – згорати від ревнощів;

Дуже цікавий англomовний фразеологізм, яскраво позначений мовно-культурною спадщиною, адже саме на ревнощі В. Шекспір вказував як на чудовисько з зеленими очима в драмі *Отелло*:

... хай Бог

Вас збереже від ревнощів: вона -

Чудовисько із зеленими очима,

З насмішкою отруйних над тим

Що поживою їй служить.

Розглянемо наступні контексти з семантичної точки зору:

Try the patience of a saint – випробувати терпіння святого;

Throw dust in someone's eye – пускати пил в очі;

Make a martyr of oneself – вдавати страждальця;

Change horses in midstream/halfway – перепрягати;

Not to budge an inch – не зрушити, не відступати ні на дюйм, стояти на своєму.

Not quite a clean potato – непорядна, підозріла людина;

Cold fish – нечутливий до людей;

A dark horse – темна конячка;

Rule with an iron hand – правити твердою рукою.

Lost sheep – паршива вівця;

An old bird – стріляний горобець;

An old hand – стріляний горобець, досвідчений працівник;

The rotten apple – паршива вівця;

A trained eye – навчене око;

Verbal diarrhoea – словесна діарея.

Семантичний аналіз фразеологізмів знову вказує на те, що характер людини можна паралельно віднайти у світі природи, де тварини, за їх проявами, можуть надати поштовх до метафоричного порівняння. Як показують наведені контексти, в ментальному просторі обох культур, які вивчаються на ґрунті фразеології, певні характерні риси людини збігаються. Наприклад, *темна конячка* має еквівалентне втілення як в українській, так і в англійській мові, і це не випадково. Ідіома походить від скачок: темна конячка була такою, про яку гравці не знали багато, і тому не були впевнені, як на неї робити ставки. У ХІХ столітті ця фраза в англійській поширилася на людей, які були невідомі до того, як раптово стали знаними.

На прикладі *the rotten apple – паршива вівця*, спостерігаємо лексичну заміну *субституцію*, яка відповідає приналежності фразеологізмів культурному контексту мов, що розглядаються у фокусі роботи. А саме, англійський вислів є скороченням прислів'я *гниле яблуко псує бочку*, яке походить від латинського прислів'я ХІV століття, яке перекладається як *гниле яблуко шкодить своїм сусідам*. Ця ідіома натякає на поширення цвілі чи інших хвороб від одного яблука до решти. Так само і в українському еквіваленті: *паршива вівця псує всю отару*. Англійський варіант етимологічно більш прив'язаний до біблійної тематики про яблуко Адама, тоді як український варіант зосереджений на буденних справах, якими зайнята людина.

Семантичний аналіз наведених прикладів знов підкреслює часткову спорідненість філософії фразем, а саме, що універсальні якісні характеристики людини є глобальними: святого не зрушити з місця, адже в нього непорушні впевнення (*try the patience of a saint – випробувати терпіння святого*); ниючу людину не переробити (*make a martyr of oneself – вдавати страждальця*).

Ще раз потрібно наголосити, що структурна модель на основі дієслова виявляється найбільш продуктивною, втім граматичні сполуки в проекції на семантичне навантаження виявляють внутрішні механізми спорідненості, обмеження сполучуваності та відбору одиниць. Тому, аналізуючи фраземи англомовного та українського походження, основну увагу приділяємо розкриттю внутрішнього механізму з'єднання компонентів, розкриттю походження та виявленню змін.

2.1.1 Англомовні фразеологізми на позначення рис характеру людини: структурно-семантичний аналіз на ґрунті позитивних / негативних конотацій.

В наступному підрозділі зроблено структурно-семантичний аналіз з подальшим висновком у вигляді діаграми співвідношень мовно-стилістичних фразеологічних рис на позначення рис характеру людини.

Аналіз корпусу контекстів виявив перевагу на фразеологічні контексти з негативною характеристикою (35 відсотків контекстів з позитивною конотацією / 65 відсотків контекстів з негативною конотацією). Далі наводимо декілька прикладів, повна вибірка розташована в Додатку.

Позитивні риси, які у англомовних фраземах вказують на характер людини, як підтвердив аналіз, є універсальними з точки зору семантики, оскільки вказують на вміння людини проявити увагу до інших, владнати конфлікт, тримати своє слово, не бути скаредним та інше.

Позитивні характеристики:

Peacemaker – миротворець;

A heart of gold – золоте серце;

Stick to the point – триматися справи.

Аналогічний висновок про універсальність розуміння негативних рис людини можна зробити і на ґрунті другої частини вибірки.

Зазначимо, в даному випадку ми аналізуємо фраземи незалежно від їх приналежності до тієї або іншої мовної системи, оскільки розглядаємо контексти, що вказують саме на *людину зсередини*, а не на ситуацію, в якій вона опинилась.

Негативні характеристики:

All your geese are swans - кожний кулик своє болото хвалить;

In one ear and out the other- в одне ухо входить, в інше виходить;

One lie leads to another - один раз збрехав, навіки брехуном став.

Рис. 1. Співвідношення позитивних та негативних рис характеру людини в англійській мові

Отже, статистичний підсумок у вигляді діаграми (вибірка контекстів зазначена в Додатку) підтверджує панування у англійській фразеологічній

картині світу компонент з негативним навантаженням. Це обумовлюється стилістичним характером фразеологізмів, які є метафоричними структурами, що характеризують ситуативні, проте прив'язані до етимологічної ситуації відповідності.

Слід додати, що фразеологізм за своїм семантичним навантаженням дійсно може мати характер зауваження або критики. Це прояснює процентне відношення *позитив / негатив* у наведеній діаграмі.

2.1.2 Порівняльний аналіз фразем з семантичним ядром *частина тіла* та проблеми їх відтворення українською.

В наступному підрозділі запропоновано аналіз фразем на позначення рис характеру людини, в яких ядерним компонентом є *частина тіла*.

Варто зазначити, що структурно-семантичний аналіз з урахуванням ядра фраземи є дуже продуктивним з точки зору двох мов, що розглядаються, оскільки національна специфіка породження фразеологізмів є індивідуальною та контекстуально прив'язаною.

Як було зазначено, загальний корпус контекстів в роботі складає більше ста англомовних фразеологізмів з їх українськими відповідностями. Для більш повноцінного аналізу ми зробили вибірку фразем із використанням *частин тіла*, яка показала наявність 26 відсотків контекстів такого характеру:

рука, або її частина - 9%

голова, або частини -14%

серце – 2%

шкіра – 1%.

Для ілюстрації наведемо декілька прикладів, загальна картина міститься в Додатку.

Rule with an iron hand – *правити твердою рукою*;

An old hand – *стріляний горобець, досвідчений працівник*;

Have a free hand – *бути вільним у задумах*;

Hold one's head high – тримати голову високо;

Level-headed – спокійний (повний перелік див. Додаток).

Нижченаведений статистичний аналіз у вигляді графіку демонструє співвідношення англомовних варіантів фразем та їх відтворення українською.

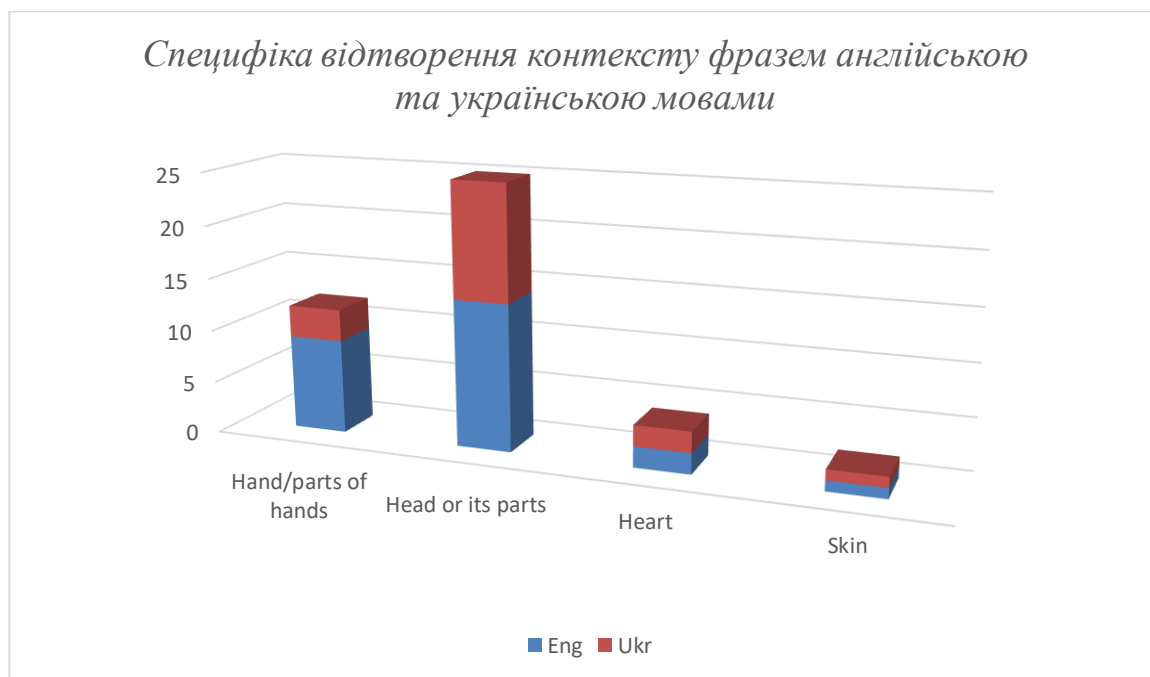

Рис. 2. Специфіка відтворювання контексту фразем англійською та українською мовами

За результатами аналізу можна зробити висновок, що в англомовних фразеологізмах на позначення рис характеру людини з використанням у семантичному навантаженні різних частин тіла переважає *голова*. Україномовні відповідності також підтверджують цей факт (співвідношення 14 /11).

Другими за підрахунком виявились фраземи з елементом *рука*, але україномовні варіанти продемонстрували невисокий відсоток ядерного компоненту.

Найменш виявленими, як вказує графік, є фразеологічні одиниці з використанням субстантиву *серце* і *шкіра*.

2.1.3 Порівняльний аналіз фразем з семантичним ядром *тварина* та складнощі їх відтворення українською.

Окремим підрозділом варто виділити англомовні фразеологізми з ядерним компонентом *тварина*. Незважаючи на той факт, що цей сегмент продемонстрував невеликий відсоток виокремлення на ґрунті загального корпусу, який представлено в додатку, ми сформувавши статистику, яка наявна у нижченаведеній діаграмі.

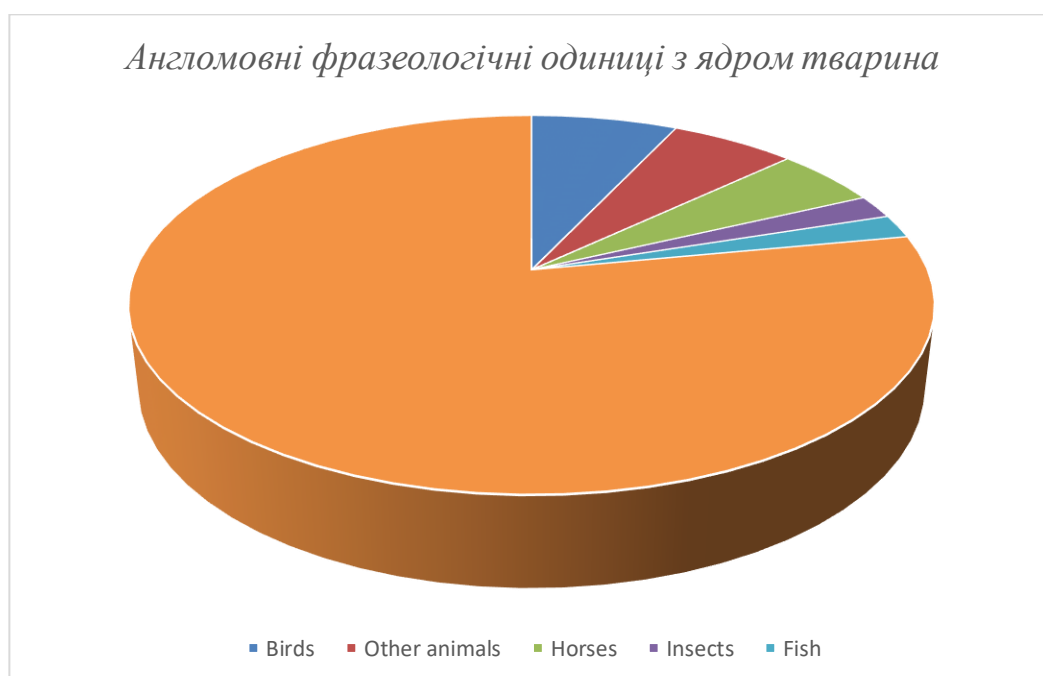

Рис. 3. Англомовні фразеологічні одиниці з ядром тварина

За результатами дослідження *птиця* (7%), виявляє найбільш великий відсоток у побудові англомовних фразеологізмів.

Прикладами слугує наступне:

An old bird – стріляний горобець;

Free as a bird – вільна пташка;

Early bird – жайворонок; хто рано встає, тому Бог дає;

As wise as an owl/ a wise old owl – мудрий, як сова;

Take to something like a duck to water – відчувати себе як риба у воді;

Parrot-fashion – папугайство; *As cunning as a fox* – хитрий, як лисиця;

All your geese are swans - кожний кулик своє болото хвалить;

Інші тварини, яких ми відокремлюємо саме в такий сегмент класифікації, це **6%**:

A wolf in sheep's clothing – вовк в овечій шкурі,

An elephant in a china shop – слон в порцеляній крамниці.

As sly as a fox - хитрий, як лисиця;

As obstinate as mule/pig – впертий цап, віслюк;

As blind as a bat – сліпий, як кажан;

As slippery as an eel – слизький мов в'юн.

До наступного сегмента класифікації відносимо **коня (5%)**:

A willing horse – працювати як віл;

Work like a horse – працювати як віл;

A willing horse – працювати як віл.

Change horses in midstream/halfway – перепрягати;

A dark horse – темна конячка;

Найменш уживаними в англійських фраземах, що розглядаються, виявилися **комахи та риби (2%)**:

Be unable to hurt a fly – і мухи не скривдити;

As busy as a bee – заклопотаний, як бджола;

Neither fish, flesh, fowl nor good red herring – ні риба, ні м'ясо.

Cold fish – нечутливий до людей.

З точки зору мовних відповідностей спостерігаємо характер мовних змін, який відображений у наступному графіку, в якому *кінь* та *комаха* як ядерні компоненти демонструють повний збіг.

Найменшій випадок збігу виявився на ґрунті ядра *птиця*.

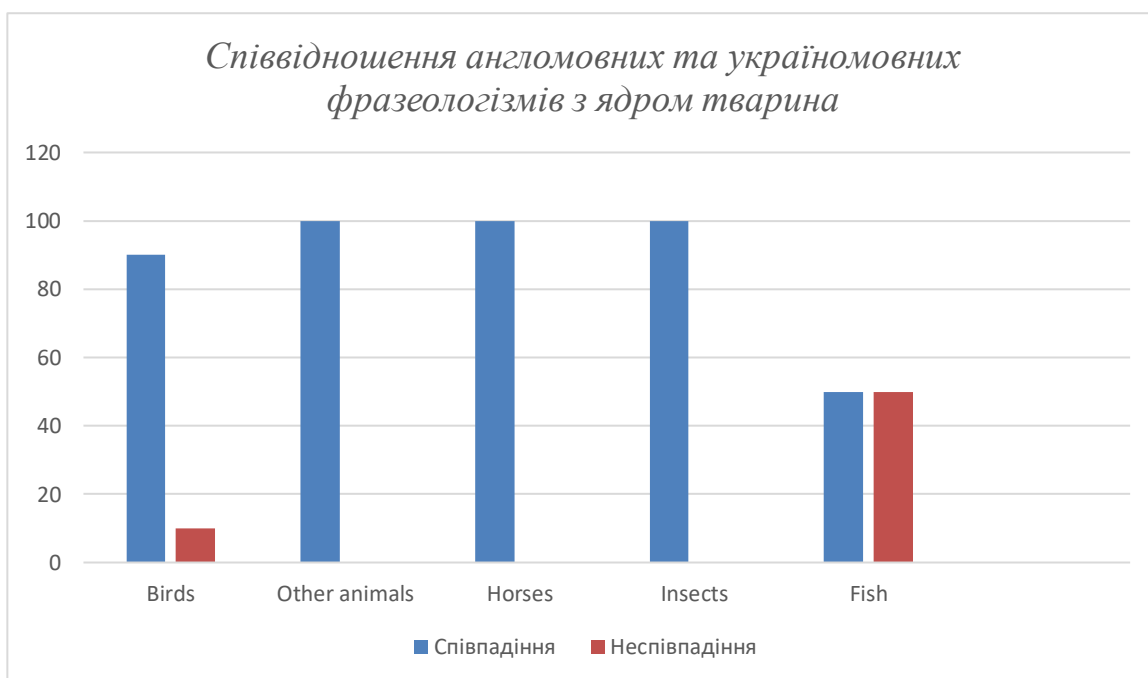

Рис.4 Співвідношення англомовних та україномовних фразеологізмів з ядром тварина

2. 2. Морфологічні структури побудови фразеологізмів.

2.2.1 Субстантивна структура.

An article of faith – кодекс честі;

Life and soul – душа компанії;

Girl Friday – дівчинка на побігеньках;

Jack of all trades – майстер на усі руки.

Наведені фразеологізми демонструють структурно-граматичний збіг моделі на ґрунті морфологічної одиниці *іменник* в англомовному та українському варіантах тлумачення характеру людини.

A mother's boy – мамій (існує інший еквівалент, який наведено Додатку, адже структурна модель в українському варіанті змінюється);

A mother's darling – мамій (існує інший еквівалент, який наведено Додатку, адже структурна модель в українському варіанті змінюється) .

Подібність морфологічного малюнку в обох прикладах демонструє збіг граматичної структури, яка базується на ядерному компоненті *іменник*.

Parrot-fashion – папугайство;

Peacemaker – миротворець;

Butterfingers – роззява.

У наведеному переліку фразем спостерігаємо адекватні відповідності морфологічної структури в мовах, що аналізуються.

В цьому випадку прояснення зміни морфологічної моделі обумовлено невідповідністю архитектур української та англійської мов, а саме відсутністю відмінків в останній та, навпаки, відіменниковим характером зав'язків у слов'янській мові (українській).

Декілька яскравих прикладів фразеологізмів на характеристику людини, які не можна виокремити в групу за сталою структурою, наведено нижче. Принцип відбору залишається вищенаведеним: ядро моделі *іменник*.

Безумовно, існують повноцінні структурно-семантичні еквіваленти, але їх не було знайдено у великій кількості. Прикладом слугують наступні:

A wolf in sheep's clothing – вовк в овечій шкурі,

An elephant in a china shop – слон в порцеляній крамниці.

Наступний фразеологічний контекст є більш насиченим, але ядерними компонентами вже слугують *іменник* та *прикметник*:

Neither fish, flesh, fowl nor good red herring – ні риба, ні м'ясо; (іменник+іменник+іменник+прикметник+прикметник+іменник/іменник+іменник).

Більш поширений перелік українських відповідностей до англомовної структури, побудова якої ґрунтується на використанні моделі *іменник+іменник* (або складний *іменник*), виявилась такою, що містить дієслово, а саме:

By the sweat of one's brow – (аж) піт очі заливає (іменник+іменник+дієслово);

It's a neck or nothing – або пан, або пропав;

Chatterbox – язык за вухами теліпається, бути балакучим (складний іменник / іменник+іменник+дієслово);

A man of words not of deeds is like a garden full of weeds – хто багато говорить, той мало творить.

(іменник+іменник+іменник+дієслово+іменник+прикметник+іменник / іменник+прислівник+дієслово+іменник+дієслово).

2.2.2 Предикативна структура.

Варто зазначити, що ядро *дієслово* в англomовних фразеологізмах на позначення характеру людини виявляється дуже продуктивною морфологічною моделлю. Ми виділили декілька наступних структур, які також можна охарактеризувати з семантичної точки зору:

Be a habitual liar – бути страшенним брехуном;

Have a sharp tongue – бути гострим на язика;

Have a free hand – бути вільним у задумах;

Lead a double life – мати подвійне життя;

Rule with an iron hand – правити твердою рукою;

Stew in one's own juice – варитися у власному соку;

Have a green thumb – бути гарним аграрником;

Give a red-carpet treatment – надати гідний прийом.

Два наступних приклади демонструють частковий збіг морфологічної моделі *англomовний фразеологізм / український еквівалент*, в той час як лексичне наповнення вочевидь вказує на конкретизацію мовних контекстів, коли в англійській версії (приклад *a mental note of*) ґрунтом слугують ментальні ресурси, а в українському еквіваленті фізичні дії та частини тіла, або (приклад *a blind eye / пальці*) різні частини тіла та їх метафорично втілена дія:

Make a mental note of – зятати на носі;

Turn a blind eye to – дивитися крізь пальці, закривати очі на щось.

Be light-fingered – бути не чистим на руку, брати хабарі;

Be loose-tongued – мати довгий язик;

Be thick-skinned – бути товстошкірим, нечуйним.

Аналіз також виявив випадки, коли основна морфологічна структура *дієслово+прикметник* в англійському варіанті отримує розширення за допомогою іменника, наприклад:

Be green with envy – згорати від ревнощів
(дієслово+прикметник+іменник / дієслово+іменник).

В ході укладання виборки було знайдено приклади поєднання ядра у формі *дієслова із займенником / іменником*, з подальшим розширенням за допомогою *іменника або прислівника / прикметника*:

Worm oneself into another's favour or confidence – ввійти в прихильність, довіру до когось (дієслово+займенник+іменник+іменник / дієслово+іменник);

Twist someone round one's little finger – покрутити когось на мізинці
(дієслово+займенник+прислівник+прикметник+іменник / дієслово+займенник+іменник);

Be eaten up with jealousy – згорати від заздрості (дієслово +іменник / дієслово + іменник).

Lose heart – занепасти духом;

Not to lift a finger – палець не підняти;

Play the fool – шити дурня;

Play with fire – грати з вогнем;

Show one's teeth – показувати зуби, випускати кігті;

Stick one's neck out – наражати себе на небезпеку;

Stick to the point – триматися справи;

Twiddle one's thumbs – валяти дурня;

Without batting an eye – не моргнувши оком;

Work like a horse – працювати як віл;

Менш поширеними варіантом виявилися такі, що в обох мовах ґрунтуються виключно на *дієслові*, а саме:

Watch out (for) – стежити (дієслово / дієслово);

Keep off – стережитися.

Аналіз підтвердив, що поруч із мовними поєднаннями, які можна класифікувати, як вільні, в мові існують компоненти з фіксованими відносинами. Структурно-граматичний малюнок кожної окремої компоненти індивідуальний, але в наведеному підрозділі продовжуємо розглядати фрази, які ґрунтуються на ядрі *дієслово*:

Try the patience of a saint – випробувати терпіння святого;

Throw dust in someone's eye – пускати пил в очі;

Make a martyr of oneself – вдавати страждальця;

Change horses in midstream/halfway – перепрягати;

Not to budge an inch – не зрушити, не відступати ні на дюйм, стояти на своєму;

Структурно-граматичний аналіз в кореляції мовних одиниць виявив небінарну морфологічну модель на ґрунті ядерного компонента *дієслово*. В моделях спостерігаємо іменникові частини (переважно), або наявність займенника.

В українських еквівалентах так само домінує дієслово, проте засіб додавання іменнику виявився таким, що існує у половини проаналізованих контекстів.

Нижче наведено найбільш змістовну вибірку контекстів з ядром *дієслово* та структурно-граматичним систематизуванням небінарних композицій:

Be unable to hurt a fly – і мухи не скривдити;

Have a ready tongue – на все мати відповідь;

Have one's lips sealed – тримати язика за зубами;

Head on one's shoulders – тримати голову на плечах;

Hold one's head high – тримати голову високо;

Have one's head in the clouds – мріяти, бути замріяним;

Hold one's tongue – тримати язика за зубами;

Keep a low profile – триматися у тіні;

Tremble like a leaf – боятися своєї тіні;

Show oneself in one's true colours – показати справжнє обличчя;

Stand firm – стояти на своєму;

Take to heart – приймати близько до серця;

2.2.3. Ад'єктивна структура

Аналізуючи структуру з ядром *прикметник*, нами було виявлено модель, в якій складний прикметник не потребує додаткового прояснення, і виявляє етимологічну спорідненість в обох мовах, які розглядаються:

Two-faced – дволикий;

Well-balanced – врівноважений;

Level-headed – спокійний;

Well-adjusted – пристосований.

Модель, або морфологічна структура *прикметник + іменник* виявилась найбільш поширеною, що продемонстровано в наступній частині роботи, Проте, варто зазначити: існують дуже лаконічні, як англomовні, так і українськи фразеологізми, що влучно і контекстуально (культурно)-прив'язано, характеризують людину з різних сторін. По-перше, ми спостерігаємо суто прикметникову побудову моделі як а англійській, так і в українській мовах (*прикметник+іменник / прикметник+іменник*):

As green as grass – незрілий, дуже неосвічений;

As cunning as a fox – хитрий, як лисиця;

As obstinate as mule/pig – впертий цап, віслюк;

As blind as a bat – сліпий, як кажан;

As busy as a bee – заклопотаний, як бджола;

As slippery as an eel – слизький мов в'юн;

As wise as an owl / a wise old owl – мудрий, як сова;

As tough as nails – жорстокий, безсердечний.

Цей перелік можна продовжувати, але мовна тенденція очевидна. Як бачимо, велику кількість прикладів англійською мовою побудовано на моделі порівняння *as... as*. Саме так працює структура і в українській мові, що вказує на глобальний характер моделі: аналітичні спостереження за проявами людини можна універсувати, та спроектувати на світ тварин: працювита, дуже зайнята людина – як бджола; хитра, підступна особа – як лис; впертий, незгодний – як віслик; мудрий – як сова, і таке інше.

Структурно-граматичний та семантичний аналіз фразеологізмів знову вказує на те, що характер людини можна паралельно віднайти у світі природи, де тварини, за їх проявами, можуть надати поштовх до метафоричного порівняння. Як показують наведені контексти, в ментальному просторі обох культур, які вивчаються на ґрунті фразеології, певні характерні риси людини збігаються. Наприклад, *темна конячка* має еквівалентне втілення як в українській, так і в англійській мові, і це не випадково. Фразема походить від скачок: темна конячка була такою, про яку гравці не знали багато, і тому не були впевнені, як на неї робити ставки. У XIX столітті ця фраза в англійській поширилася на людей, які були невідомі до того, як раптово стали знаними.

На прикладі *the rotten apple – паршива віця*, спостерігаємо лексичну заміну *субституцію*, яка відповідає приналежності фразеологізмів культурному контексту мов, що розглядаються у фокусі роботи. А саме, англомовний вислів є скороченням прислів'я *гниле яблуко псує бочку*, яке походить від латинського прислів'я XIV століття, яке перекладається як *гниле яблуко шкодить своїм сусідам*. Ця ідіома натякає на поширення цвілі чи інших хвороб від одного яблука до решти. Так само і в українському еквіваленті: *паршива віця псує всю отару*. Англомовний варіант етимологічно більш прив'язаний до біблійної тематики про яблуко Адама, тоді як український варіант зосереджений на буденних справах, якими зайнята людина.

Нижченаведені приклади демонструють повний збіг морфологічних моделей на ґрунті структури *прикметник+іменник* (український еквівалент – *іменник*):

Coach potato – ледацюга;

Night owl – дрімлюга;

Drama queen – актор,

Doubting Thomas – Хома невірний (прикметник+іменник / іменник+прикметник).

Розглянемо з семантичної точки зору фразеологізм *сумнівний Томас*, яка використовується в англійській мові для опису людини, яка настільки скептично налаштована, що не вірить ні в що без особистого досвіду. Приклад використання: *не витрачайте час на пояснення; він сумнівний Томас*.

На відміну від сумнівного Томаса, в українській панує *лексична заміна*, в якій поштовхом до дослідження є Хома. Етимологія ідіоми підказує, що це чоловік, який загинув мученицькою смертю від рук язичників. Його прізвище так і залишилося в історії як *невірний Хома*, через сумнів у воскресінні Христа при зустрічі з ним після апокаліпсису.

Dog-tired – втомлений як собака (складний прикметник / прикметник+іменник);

A willing horse – працювати як віл (прикметник+іменник / дієслово+іменник);

Road warrior - любий подорожей (прикметник+іменник / іменник+іменник);

Rolling stone – перекотиполе (прикметник+іменник / складний іменник);

A whipping boy – цап відбувайло (прикметник+іменник / іменник +прикметник);

Early bird – жайворонок; хто рано встає, тому Бог дає (прикметник+іменник / іменник, або сталий вислів (ідіома): іменник+дієслово+іменник+дієслово).

Структурно-граматичний характер фразем підкреслює універсальне морфологічне поєднання та однозначність трактування. Структурно-семантична характеристика так само вказує на той факт, що всесвітня культурна спадщина знає багато прикладів спільного розуміння характеру людини: працювати, як віл або кінь (вкласти максимально зусиль, не вимагаючи гідного винагородження); не бути прив'язаним до оселі і родини (як вільне каміння на дорозі або кущ у вільному степу України).

Висновки до розділу 2

Фразеологічна картина світу в різних мовах семантично майже збігається, оскільки в ідіомах спостерігаються влучні, проте глобальні характеристики людських проявів: брехливість, вербальна реакція, подвійність та нерозбірливість, млявість та інше.

Щодо еквівалентності, наявними є лексичні заміни, які ще раз підкреслюють зв'язок фразеологізму з його культурним осередком. *Залізна рука* в англійській та *тверда рука* в українській: *iron hands*, або ручні праски - це пристрої-попередники для прасування одягу.

Структурно-граматичний характер фразем підкреслює універсальне морфологічне поєднання та однозначність трактування. Структурно-семантична характеристика так само вказує на той факт, що всесвітня культурна спадщина знає багато прикладів спільного розуміння характеру людини.

Семантичний аналіз фразеологізмів знову вказує на те, що характер людини можна паралельно віднайти у світі природи, де тварини, за їх проявами, можуть надати поштовх до метафоричного порівняння. Як показують наведені контексти, в ментальному просторі обох культур, які вивчаються на ґрунті фразеології, певні характерні риси людини збігаються.

ВИСНОВКИ

Метою цієї роботи було розкриття основних особливостей фразем з використанням у них феномену рис людини та їх структурно-граматичних і структурно-семантичних особливостей в англійській та українській мовах. Основним питанням дослідження постала проблема відтворення, або співвідношення англомовних варіантів та українських еквівалентів.

Говорячи про вирази з використанням сталого компонента, можна припустити, що подана сфера почала досліджуватися зовсім нещодавно та є малоохарактеризованою. Отже, актуальність нашого дослідження полягає у вирішенні специфіки структурно-семантичних та структурно-граматичних особливостей фразеологічних одиниць (з додаванням рис на позначення характеру людини).

Питання фразеології в аспекті перекладу постає суттєвою проблемою для фахівців, оскільки ми маємо окреслити низку завдань, які допомагають розкрити суть явища *фразеологізм* в контексті різних мов.

Для досягнення встановленої мети стало необхідним виконання наступних завдань:

надати визначення поняттю фразеологізм, з'ясування його граматичної побудови та семантичного навантаження;

виокремити головні дослідження щодо поданої дисципліни, зокрема, праці лінгвістів, які звертали увагу на питання;

проаналізувати мовні контексти, які працюють на створення ідіоматичного арсеналу в мовах, що досліджуються;

зробити висновки щодо особливостей функціонування фразеологізмів на позначення характеру людини в англійській та українській мовах.

В ході дослідження було встановлено, що фразеологізми є знаками, ознаками, номінативними одиницями: вони складаються зі слів. Саме тому при компаративному аналізі фразеологізмів на позначення рис характеру людини, де ми розглядаємо два контексти: англомовний та україномовний, до

уваги беруться такі параметри, як стійкість фраземи, стійкість значення, структурно-граматичні та структурно-семантичні особливості.

За своїм значенням фразеологізми не репрезентують нові характеристики, оскільки їх навантаження розподіляється в площині відношення до вже знайомих предметів, явищ та ознак. На відміну від суто слів, фразеологізми, як сталі вислови, відображають внутрішні механізми функціонування мови.

В теоретичній частині кваліфікаційної роботи було зроблено огляд структурних та семантичних особливостей фразеологізмів. Основні структурно-граматичні, семантичні та еквівалентно-перекладацькі особливості фразем з використанням феномену рис людини, компаративному аспекті висвітлено в практичній частині роботи.

Структурно-граматичний аналіз фразем виявив часткове морфологічне поєднання та однозначність трактування сполук. Структурно-семантична характеристика вказує на той факт, що всесвітня культурна спадщина має багато прикладів спільного розуміння характеру людини.

Морфологія сполук виявила перевагу на домінантність дієслова як ядра моделі будовання фраземи.

Аналіз фразеологізмів підкреслив універсальне морфологічне поєднання та однозначність мовного трактування. Загальна структурно-семантична характеристика вказує на той факт, що всесвітня культурна спадщина знає багато прикладів спільного розуміння характеру людини, наприклад: працювати, як віл або кінь (вкладати максимально зусиль, не вимагаючи гідного винагородження); не бути прив'язаним до оселі і родини (як вільне каміння на дорозі, або кущ у вільному степу України).

Структурно-граматичний аналіз в кореляції мовних одиниць виявив небінарну морфологічну модель на ґрунті ядерного компонента *дієслово*. В моделях було виявлено іменникові частини (переважно), або наявність займенника. В українських еквівалентах так само домінує дієслово, проте засіб

додавання іменнику виявився таким, що існує у половини проаналізованих контекстів.

Семантичний аналіз фразеологізмів вказав на те, що характер людини можна паралельно віднайти у світі природи, де тварини, за їх проявами, можуть надати поштовх до метафоричного порівняння. Як показують розглянуті контексти, в ментальному просторі англійської та україномовної культур, яких було розглянуто на ґрунті фразем, певні характерні риси людини збігаються.

Семантичний аналіз аналізованих контекстів вказав на певні концептуальні розбіжності між мовним втіленням уяви про вади характеру людини, при безперечному ідіоматичному характері висловлювання, англійський контекст, без належного досвіду людини, що сприймає, або за відсутності словника фразеологізмів, при поверхневому перекладі може ввійти в оману через панування конотативного значення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Жовтобрюх, М. Лексика і фразеологія. К.: Наукова думка, 2004. С. 56-60.
2. Жуков, В. Семантика фразеологічних зворотів. Київ, 2008. С.11.
3. Ільїн, В. Метафізичний дискурс економічної теорії: Філософська думка. Вип. № 5, 2006. С. 127-142.
4. Краснобаєва-Чорна, Ж. Семантико-граматична класифікація фразеологізмів у словнику фразеологічних термінів сучасної української. Лінгвістичні студії. Вип. 21, 2010. С. 48.
5. Корунець, І. В. Теорія і практика перекладу. Нова книга, 2003. 448с.
6. Лук'янець, В. Філософія дискурсу. Вісник НАН України. № 10, 2000. С.18-31.
7. Олійник, С. В. Оцінні фразеологічні одиниці в англійській та українській мовах: лінгвокогнітивний аспект. Донецьк, 2008. 243 с.
8. Садовей, М. Бялик, В. Фразеологічна картина світу. 2012.
<https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/821759>
9. Селіванова, О. О. Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти): монографія. К.; Черкаси: Брама, 2004. 276 с.
10. Скрипник Л. Г. Фразеологія української мови. К.: Наукова думка, 1973. 280 с.
11. Скрипник, Л. Фразеологія української мови. К.: Наук. Думка, 2008. 280 с.
12. Словник фразеологізмів української мови. Київ, 2003. 312 с.
13. Стельмах, Б. Роль фразеологічних одиниць у художніх і наукових текстах Агатангела Кримського. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, 2008. 126 с.
14. Електронний ресурс: Режим доступу:
<http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/5547/1/s136-140.pdf>
15. Раєвська, І.В., Коваленко, О.В. Особливості та способи передачі фразеологізмів під час перекладу. 2010.
file:///C:/Users/pan_r/Downloads/8.pdf

- 16.Скрипник, Л. Фразеологія української мови. К.: Наукова думка, 2003. С.192-Тепляков І. Фразеологічна семантика (на матеріалі деяких слов'янських мов). Проблеми слов'янознавства. Вип. 55, 2005. С. 156-163.
- 17.Тибій, С. Роль фразеологізмів у мовленні. Стилiстичні засоби фразеології. Все для вчителя. № 22, 2006. С. 55-57.
- 18.Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія Сучасної української мови. Київ.: Альма Матер, 2005. 400 с.
- 19.Ужченко В. Народження і життя фразеологізму. К.: Наукова думка, 2006. 217 с.
- 20.Ужченко В., Авксентьев Л. Українська фразеологія: Навчальний посібник для студентів філологічного факультету університетів. Х.: Основа, 1990. 167с.
- 21.Ужченко В.Д. Внутрішня форма фразеологізму в зв'язку з внутрішньою формою слова. Мовознавство, 1993. № 3. С. 23-30.
- 22.Ужченко В.Д. Фразеологічний словник східно-слобожанських і степових говірок Донбасу. Луганськ, 2002. 198 с.
- 23.Удовиченко, Г. Предмет фразеології та семантичні типи фразеологізмів. Українська мова і література в школі. №2, 2005. С.21.
- 24.Фоміна Г. Міф і легенда у загальнокультурному просторі: Монографія. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2010. 256 с.
- 25.Фразеологія: знакові величини. Навчальний посібник для студентів факультетів іноземних мов: Я.А. Баран, М.І. Зимомря, О.М. Білоус. Вінниця: Нова книга, 2008. 256 с.
- 26.Южченко, В.Д. Народження і життя фразеологізму. К.: Рад. школа, 2008.144 с.
- 27.Харчук, О.В. До питання про семантичні відношення у фразеологічних одиницях. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Гоголя. Кн.1, 2010. С. 41-44.

28. Чабаненко, В. Гартоване слово: постійні порівняння в говірках Нижньої Наддніпрянщини. Запоріжжя, 2000. 164 с.
29. Чабаненко В. Фразеологічний словник говірок Нижньої Наддніпрянщини. Запоріжжя, 2001. 201с.
30. Чередниченко І.Г. Нариси з української фразеології: (з рос.-укр. паралелями) . К.: Радянська школа, 1972. 152 с.
31. Шевченко Л. Роль метафори і метонімії у творенні фразеологічних одиниць. Українська мова і література в школі. 2005. № 10. С. 26-31.
32. Шмельов Д.Н. Сучасна мова. Лексика. М.: Наука, 1977. 85 с.
33. Шмулик С. Фразеологічне багатство нашої мови. Українська мова і література в школі, 2001. № 40. С. 6.
34. Collis Cobuild Dictionary of Idioms. HarperCollins Publishers, 1995. 514 p.
35. Cowie A. P. Oxford Dictionary of English Idioms, 2010. 510 p.
36. Dictionary.com Retrieved from: <http://dictionary.reference.com>
37. Lakoff, M., Jonson, M. Metaphors We Live by. L., 2008. 256 с.
38. Longman Dictionary of Contemporary English. 3d ed. Harlow: Longman Ltd Group, 2005. 385 p.
39. Longman Pocket Idioms Dictionary. Longman Pearson, 2003. 297 p.
40. Mackin, I. R. McCaig, B. Idioms. Oxford : Oxford University Press, 2003. 685 p.
41. The Oxford Dictionary of English Idioms. Oxford University Press. Oxford University Press, 2010. 389 p.
42. Povarova V., Fedoulenkova T. Cognitive approach to study English idioms. Textual Secrets: The Message of the Medium: Book of Abstracts of 21st 35. PALA Conference. Budapest: British Council, 2001. p 39.
43. The Oxford Dictionary of English Idioms. Oxford University Press, 2010. 372 p.
44. <https://uk.quizzclub.com/trivia>
45. <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english-thesaurus>
46. <https://macmillanukraine.com/catalogue/9/6/>

47. <https://www.udemy.com/course/english-vocabulary-idioms>
48. <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7d5061ce-410d-4bc7-9e9d-b857b6866826/content>
49. <http://eprints.zu.edu.ua/21307/1/%D0%BB%D0%90%D0%9F%D0%A3%D0%A5%D0%86%D0%9D%D0%90.pdf>

Позитивні характеристики рис людини:

An article of faith – кодекс честі;

Life and soul – душа компанії;

Girl Friday – дівчинка на побігеньках;

Jack of all trades – майстер на усі руки.

Rule with an iron hand – правити твердою рукою.

An old bird – стріляний горобець;

An old hand – стріляний горобець, досвідчений працівник;

A trained eye – навчене око;

Have a green thumb – бути гарним аграрником;

Give a red-carpet treatment – надати гідний прийом.

Peacemaker – миротворець;

A heart of gold – золоте серце;

Stick to the point – триматися справи;

Have a ready tongue – на все мати відповідь;

Be unable to hurt a fly – і мухи не скривдити;

Head on one's shoulders – тримати голову на плечах;

Hold one's head high – тримати голову високо;

Know which side one's bread is buttered – розуміти що до чого;

Prick up one's ears – вуха насторожі;

Well-balanced – врівноважений;

Level-headed – спокійний;

Well-adjusted – пристосований;

As busy as a bee – заклопотаний, як бджола;

As wise as an own/ a wise old owl – мудрий, як сова;

Free as a bird – вільна пташка;

Golden child - золота дитина;

A trained eye – навчене око;

A willing horse – працювати як віл;

Early bird – жайворонок; хто рано встає, тому Бог дає;
Stick to the point – триматися справи;
Work like a horse – працювати як віл;
Stand firm – стояти на своєму;
Take to heart – приймати близько до серця;
Take to something like a duck to water – відчувати себе як риба у воді;
A willing horse – працювати як віл.

Негативні характеристики рис людини:

Neither fish, flesh, fowl nor good red herring – ні риба, ні м'ясо.
A man of words not of deeds is like a garden full of weeds – хто багато говорить, той мало творить.
Be a habitual liar – бути страшенним брехуном;
Have a sharp tongue – бути гострим на язика;
Have a free hand – бути вільним у задумах;
Lead a double life – мати подвійне життя;
Be light-fingered – бути не чистим на руку, брати хабарі
Be loose-tongued – мати довгий язик
Be thick-skinned – бути товстошкірим, нечуйним.
Throw dust in someone's eye – пускати пил в очі;
Make a martyr of oneself – вдавати страждальця;
Change horses in midstream/halfway – перепрягати;
Cold fish – нечутливий до людей;
A dark horse – темна конячка;
The rotten apple – паршива вівця;
Be green with envy – згорати від ревнощів;
Throw dust in someone's eye – пускати пил в очі;
Make a martyr of oneself – вдавати страждальця;
Not quite a clean potato – непорядна, підозріла людина;
Cold fish – нечутливий до людей; *Coach potato* – ледацюга;

Night owl – дрімлюга;
Drama queen – актор,
Doubling Thomas – Хома невіручий
A dark horse – темна конячка;
Butterfingers – роззява;
A wolf in sheep's clothing – вовк в овчій шкурі,
An elephant in a china shop – слон в порцеляній крамниці.
A mother's boy – мамій;
A mother's darling – мамій.
A man of words not of deeds is like a garden full of weeds – хто багато говорить, той мало творить.
Stew in one's own juice – варитися у власному соку;
Parrot-fashion – папугайство;
Lead by the nose – вести на повідку, тримати у покорі;
Cling like a leech – липнути до когось;
Get one's nerves – грати на нервах;
Go to extremes – вдаватися до крайнощів;
Live beyond one's means – жити не за можливостями;
Lose heart – занепасти духом;
Not to lift a finger – палець не підняти;
Play the fool – шити дурня;
Play with fire – грати з вогнем;
Show one's teeth – показувати зуби, випускати кігті;
Stick one's neck out – наражати себе на небезпеку;
Twiddle one's thumbs – валяти дурня;
Without batting an eye – не моргнувши оком;
Make a martyr of oneself – вдавати страждальця;
Have one's head in the clouds – мріяти, бути замріяним;
Look through rose-coloured spectacles - дивитися крізь рожеві окуляри;
Lick someone's boots – лизати п'яти;

Poke one's nose into someone else's business – совати носа у чужі справи;
Rule with a rod of iron – правити залізним жезлом;
Show oneself in one's true colours – показати справжнє обличчя;
All lay loads on a willing horse – хто везе, на тому і їдуть;
Two-faced – дволикий;
As green as grass – незрілий, дуже неосвічений;
As cunning as a fox – хитрий, як лисиця;
As sly as a fox - хитрий, як лисиця;
As obstinate as mule/pig – впертий цап, віслюк;
As blind as a bat – сліпий, як кажан;
As slippery as an eel – слизький мов в'юн;
As tough as nails – жорстокий, безсердечний;
Verbal diarrhoea – словесна діарея;
A whipping boy – цап відбувайло;
All your geese are swans - кожний кулик своє болото хвалить;
In one ear and out the other- в одне ухо входить, в інше виходить;
One lie leads to another - один раз збрехав, навіки брехуном став.